

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

YABANCI SANATÇILARIN YAPTIĞI ATATÜRK HEYKELLERİ

Birinci Bölüm

Türkiye'deki Atatürk Heykelleri

Heinrich Krippel

1. Heinrich Krippel: İstanbul-Sarayburnu, Atatürk Heykeli (1926)
2. Heinrich Krippel: İzmir-Bornova Sarı Köşk, Atatürk Büstü (1926)
3. Heinrich Krippel: Konya, Atatürk Anıtı (1926)
4. Heinrich Krippel: Ankara-Ulus, Atlı Atatürk / Zafer Anıtı ve Kaide Kabartması (1927)
5. Heinrich Krippel: Samsun, Onur Anıtı (1932)
6. Heinrich Krippel: Afyon, Büyük Utku Anıtı ve Kaide Kabartmaları (1936)
7. Heinrich Krippel: Ankara-Ulus Sümerbank, Oturan Atatürk Anıtı (1938)
8. Heinrich Krippel: Kocaeli-Hereke, Atatürk Büstü
9. Heinrich Krippel: Kars, Atatürk Büstü

Pietro Canonica

10. Pietro Canonica: Atatürk Büstü (1927)
11. Pietro Canonica: Çanakkale-Troya Müzesi, Atatürk Büstü (1927)
12. Pietro Canonica: İstanbul-Galatasaray Müzesi, Gazi Kupası Atatürk Büstü (1928)
13. Pietro Canonica: Ankara-Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, Atatürk Büstü
14. Pietro Canonica: Ankara, Atlı Atatürk Anıtı (1927)
15. Pietro Canonica: Ankara, Mareşal Atatürk Anıtı (1927)
16. Pietro Canonica: İstanbul, Taksim Cumhuriyet Anıtı (1928)
17. Pietro Canonica: İzmir, Atatürk Anıtı (1932)
18. (1929)

Josef Thorak

19. Josef Thorak: Ankara-Türk Tarih Kurumu ve DTCF, Atatürk Büstü
20. Josef Thorak: Kemal Atatürk Büstü

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

21. **Anton Hanak, Josef Thorak: Ankara-Güven Anıtı, Atatürk Kabartması (1934, 1935)**

İkinci Bölüm

Türkiye ve KKTC Dışındaki Atatürk Heykelleri

22. **Jeffrey L. Hall: ABD – Washington, Atatürk Heykeli (2013)**
23. **Gabriel Ruhi Tuna: ABD –Michigan, Atatürk Büstü (2019)**
24. **Madame Tussauds Müzesi Heykeltıraşları: Almanya-Berlin, Atatürk'ün Balmumundan Yapılmış Heykeli (2005)**
- 25.
26. **Omar Eldarov (Eldarov Ömər Həsən oğlu): Azerbaycan-Bakü, Atatürk Anıtı (2010)**
27. **Aidos Burkitbayer ve Timur Burkitbayer: Kazakistan, Almaty, Mustafa Kemal Atatürk Anıtı**
28. **Bakytzhan Abishev: Kazakistan, Nur-Sultan (Astana), Mustafa Kemal Atatürk Anıtı (2009)**
29. **Adil Saytaliyev, Sarinci Sooronov ve Emil Turdaliyev: Kırgızistan, Cholpon Ata, Atatürk Heykeli (2009)**
30. **Sait Rüstem: Meksika, Meksiko City: Atatürk Anıtı / Heykeli (2003)**

Üçüncü Bölüm

Cumhuriyet Dönemi Madeni Paralarında Yabancı Sanatçıların Atatürk Tasarımları

31. **Percy Metcalfe: 1935 yılı 50 ve 25 kuruşlar ile 1937 yılı gümüş 1 Liradaki Atatürk Portresi**
32. **Pietro Giampaoli: 1957 yılı 1 Lirası ile 1960 yılı gümüş 10 Lira ve 1998'deki 25 milyon liralık altın parada kullanılan Atatürk Portresi**
33. **Sneschana Russewa-Hoyer : 1999 yılı Euro Serisi Mustafa Kemal Atatürk hatıra parasındaki Atatürk Portresi**

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Birinci Bölüm

Türkiye'deki Atatürk Heykelleri

Heinrich Krippel (27.9.1883 - 5.4.1945)

Avusturya-Viyanalı H. Krippel, sanat eğitimini Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'nde Profesör Hemler atölyesinde tamamladı. Daha çok portre, büst ve mezar taşları üzerinde çalıştı ve tanındı. 1925 yılında Atatürk anıtları yapılması için Türk hükûmetinin davetlisi olarak Türkiye'ye geldi. 1938'e kadar on üç yıl Türkiye'de kalarak Atatürk heykelleri yaptı. Samsun'da Onur Anıtının bulunduğu caddeye onun adı verildi.

Atatürk, sanatçıyı köşkte misafir ederek kendisine poz vermiştir. Krippel, bu heykel ve anıtların ön çalışmaları ve taslaklarını Türkiye'de hazırladı. Bu taslaklardan tasarlanarak hazırlanan heykel kalıpları, sanatçının Viyana'daki atölyesinde üretildi ve Viyana Birleşik Maden İşletmeleri'nde bronz döküldü. Bu heykeller daha sonra parçalar halinde Türkiye'ye getirildi ve yerlerinde monte edildi.¹

Krippel, Atatürk hakkında şu sözleri söylemiştir: "Kendisiyle konuştuktan sonra, Sadi'nin bir beyitini hatırladım: «Bir şeyi bilen ve bildiğini bilen kimse şerefine atını kâinatın kubbesi üzerinde sıçratabilir... Diyebilirim ki, Gazi Paşa, şekil ve hareketine nazaran fevkalbeşer bir insan, fakat bu Nietzsche/Niçe'ninki gibi değildir. Nietzsche hasta idi. Gazi Paşa öyle bir insandır ki, hayali değildir, istediğini bilir, bildiğini yapar, yapamayacağı bir şeyi de istemez.”²

Heinrich Krippel'in Viyana'da mezarının olmadığına ortaya çıkmış; bunun üzerine Avusturya Türk Kültür Cemiyeti sanatçı için anıt mezar yaptırmıştır.³

¹ Vikipedi, Heinrich Krippel, erişim: 06.09.2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/Heinrich_Krippel

² Gültekin Elibal, "Atatürk ve Resim Heykel", İş Bankası Kültür Yayınları 121, Kırıl Matbaası 1973, s.202

³ Samsun Kent Haber, "Samsun'da bulunan Atatürk heykelini yapan heykeltıraş Heinrich Krippel'in anıt mezarı, Avusturya Türk Kültür Cemiyeti tarafından yaptırıldı.", 01.11.2023, erişim: 09.09.2024, <https://www.samsunkenthaber.com.tr/samsun-ataturk-anitini-yapan-krippel-in-viyana-da-anit-mezari-yaptirildi/16082/>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

1. Heinrich Krippel: İstanbul-Sarayburnu, Atatürk Heykeli (1926)yy

İstanbul Belediyesi tarafından, Sarayburnu Parkı'nda diktirildi. Temeli 25.08.1925'te atıldı. Açılışı 03.10.1926'da yapıldı. Bu heykelde Atatürk, başı açık, sivil giysili ve ayaklarının arası oldukça açık görülmektedir. Sağ ayak öne basar. Arkası, sırtı, İstanbul yakası, Haliç'te olmak üzere Sarayburnu'ndan Anadolu'ya yönelmiştir. Sol eli sıkılmış bir yumruk olarak beline dayalı, harekete geçmek üzeredir. Ülkemizdeki ilk heykeldir.⁴ (Bazı kaynaklara göre de ilk Atatürk anıtı, İzmir-Bornova Sarı Köşk, Atatürk Büstü.)

Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı için Samsun'a giderken İstanbul'dan hareket ettiği yere konulan anıt, mermer kaide ve bronz heykel olmak üzere iki kısımdan ve iki kademeli dörtgen bir platform üzerinde bulunur. Atatürk, dikdörtgen kaide üzerinde sivil giysili devlet adamı kimliğiyledir. Sarayburnu Atatürk Anıtı, ele alınan dönem içinde Atatürk'ün devlet adamı olarak betimlendiği az sayıdaki örneklerden birisidir. Atatürk'ün başı dik, kaşları hafif çatık, gözleri hafif kısıktır; dinamik duruşuyla kararlı bir ifade içinde görülmektedir.

Heykelin kaidesinin önüne Hattat Kâmil Akdik'in yazısı ile " Tarih-i İstihlas (1336)", arka yüzüne heykelin dikiliş tarihi (1926), yan tarafına Cumhuriyet'in ilân tarihi yazılmıştır. Kaide 3 m, heykel 3 m yüksekliğindedir.⁵

15.000 TL. Maliyetle yapılmıştır. İlk açıldığında kaidenin deniz tarafındaki cephesinde 1336 Tarih-i İstihlas (1920 Kurtuluş), mukabilindeki kısımda 1926 Heykel'in Tarih-i Rekzi (1926 Heykelin Açılış Tarihi), yan taraflarında ise 1338 Muzafferiyet-i Kat'îye (1922 Kesin Zafer) ve 1339 Cumhuriyet İlânı (1923 Cumhuriyet'in İlânı) yazıyordu. Ayrıca dört tarafı tunç kakmalı mermer parmaklıklı bir platformla çevril idi ve kaidesinde bronzdan madalyon şeklinde yazıtlar bulunuyordu. Günümüzde bu yazılar ve madalyonlardan yoksun olsa da tüm ihtişamıyla İstanbul'u süslemeye devam etmektedir.⁶

Heykel, Koruma Kurulu'nun 2008 ve İBB Meclisi'nin 2020 tarihli kararlarıyla "**tarihi ve sanat değeri olan anıt eser**" olarak tescillenmiştir.⁷

⁴ Gültekin Elibal, a.g.y., s.195-197

⁵ Vikipedi, "Sarayburnu Atatürk Anıtı", erişim: 07.09.2024,

https://tr.wikipedia.org/wiki/Sarayburnu_Atat%C3%BCrk_An%C4%B1t%C4%B1

⁶ Umud Dere, Atatürk Yolu Dergisi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Eski Başkentte Yeni Rejimin İlk Sembolü: Sarayburnu Atatürk Heykeli", Güz 2020, Sayı 67, s.133-137, erişim: 06.09.2024, file:///C:/Users/S.Ahmet/Downloads/Sarayburnu%20Atat%C3%BCrk%20Heykeli%20(2).pdf

⁷ Sözcü, "Türkiye'nin ilk Atatürk heykeli 'anıt eser' olarak tescillendi", 15.07.2020, erişim: 06.09.2024, <https://www.sozcu.com.tr/turkiyenin-ilk-ataturk-heykeli-anit-eser-olarak-tescillendi-wp5931856>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

İstanbul-Sarayburnu, Atatürk Heykeli⁸

Sarayburnu, Atatürk Heykeli⁹

⁸ Birinci Görsel: Sözcü, "Cumhuriyetin ilk Atatürk Anıtı 93 yaşında", 03.10.2019, erişim: 07.09.2024, <https://www.sozcu.com.tr/cumhuriyetin-ilk-aturk-aniti-93-yasinda-wp5367768>

⁹ İkinci Görsel: Vikipedi, "Sarayburnu Atatürk Anıtı", erişim: 6.9.2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/Sarayburnu_Ataturk_Aniti

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

2. Heinrich Krippel: İzmir-Bornova Sarı Köşk, Atatürk Büstü (1926)

Sarı Köşk, 1922-1933 yılları arasında Ziraat Okulu Müdürlüğü olarak hizmet vermiştir. Günümüzde EÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığıdır. Atatürk'ün 18 Haziran 1926 yılında ziyaret ettiği Köşk'ün bahçesine, bu ziyaretin anısına Avusturyalı heykeltıraş Heinrich Krippel'e yaptırılan Atatürk büstü konmuştur. Bu eser Türkiye'de yapılmış ilk Atatürk Anıtıdır.¹⁰

Kaidesindeki yazıya göre Haziran 1926'da yapılmıştır. Anıtın üzerindeki yazıda Osmanlıca olarak "Türkiye'nin büyük dahi ve halaskârı, Türk çiftçisinin ulu rehberi, Cumhur reisimiz büyük Gazi Mustafa Kemal Paşa hazretlerinin İzmir Ziraat Mektebi'ni teşrifleri hatıra-i şükranıdır. Haziran 1926." yazılmıştır. Anıtın yanına sonradan eklenen ek bir mermer levhada, aynı yazı Türkçe yazılıdır.

Eser, kaidesiyle beraber 2,45 metre yüksekliğindedir. Mermer kaide 1,60 metre, büst kısmı ise 85 cm'dir. Dört bölümlü kare planlı kaide, altta 94x94 cm genişliğinden başlar, üstte 70x70 cm'lik dördüncü bölümle sonlanır. Dördüncü bölüm üzerinde bronz heykel yer alır. Mustafa Kemal Paşa sivil giyimli ve ellerini göğsünün altında kavuşturmuş olarak betimlenmiştir.¹¹

Atilla Oral'ın "mustafakemalim.com" sitesinde verdiği bilgi ve belgelere dayalı olarak, yabancı heykeltıraşların yaptığı ilk Atatürk büstüdür.

Cumhuriyet Gazetesi'nin, 10 Temmuz 1925 tarihli sayısının 1. sayfasındaki, Türkçesi 'Gazi Paşa'nın heykeli, Heykeltıraş ilk heykelini bitirdi. Diğerlerini de ikmal etmek üzere.' başlıklı haberin devamı şöyledir: 'Gazi Paşa'nın heykellerini yapmak üzere Ankara'ya gitmiş ve bizzat Reiscumhur Hazretleri'ni model ittihaz ederek çalışmakta olan Heinrich Krippel Gazi Paşa'nın ilk heykelini tamamlamıştır. Bu heykel resimde görüldüğü üzere bir büsttür.

Açılışı 03.10.1926'da yapılan İstanbul-Sarayburnu Atatürk heykelinin, ülkemizdeki ilk heykel olarak haberleştirilmesi nedeniyle, o dönem İzmir Mıntıkâ Ziraat Mektebi Müdürü olan Abidin Bey Cumhuriyet gazetesine bir mektup yazar. Abidin Bey, Cumhuriyet gazetesinin, 6 Eylül 1926 tarihli sayısının 1. sayfasında haberleştirdiği mektubunda şu bilgileri verir:

'Gazi'nin ilk heykelini dikmek şerefi İstanbul'a nasip olduğu bildiriliyor. Hâlbuki Gazi Paşa Hazretleri'nin ilk heykeli bundan üç ay evvel İzmir'de,

¹⁰ Bornova Belediyesi, Bornova Rehberi, "Sarı Köşk (Eski Ziraat Mektebi)", erişim:08.09.2024, <https://rehber.bornova.bel.tr/sari-kosk-eski-ziraat-mektebi>

¹¹ Vikipedi, "Bornova Sarı Köşk Atatürk Büstü", erişim: 08.09.2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/Bornova_Sar%C4%B1_K%C3%B6%C5%9Fk_Atat%C3%BCrk_B%C3%BCst%C3%BC

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

mektebimizin bahçesinde reks edilmiştir. Gazi Paşa Hazretleri'nin İzmir'i teşrifinden mektebimiz bahçesinde şereflerine verilen 'Garden Parti' de resmi küşadı icra olunmuş ve o gece sabaha kadar heykel elektrikler ve renkli projektörlerle tenvir edilerek bütün katılanlar tarafından müteaddit defalar hararetle alkışlanmıştır. Bu merasimde bizzat Gazi Paşa Hazretleri de bulunmuşlar ve pek memnun ve mütehassis olmuşlardır.

Onun için büyük Gazinin ilk heykelini dikmek şerefi; İzmir'imize ait olduğunu bütün Türkiye'nin bilmesi ve İzmir'imizin de bununla iftihar etmesi için size heykelin fotoğraflarını takdim ediyorum.”¹²

Bu bilgi ve belgeler; Atatürk'ün ilk heykelinin açılışı 03.10.1926'da yapılan İstanbul-Sarayburnu Atatürk heykeli değil, Haziran 1926 tarihli İzmir-Bornova Sarı Köşk, Atatürk büstü olduğunu göstermektedir.

Heinrich Krippel'in bu eserinden kaç adet bronz döküm yapıldığı belli değildir. Bunlardan birisi Kocaeli'nin Hereke beldesinde, bir diğeri de Kars'tadır. Diğerlerinin yeri ise bilinmemektedir.

İzmir'deki heykelin,
H. Krippel'in ilk
eseri olduğuna dair
Cumhuriyet
gazetesinin
10.07.2025 tarihli
←fotoğraflı haberi.

İzmir'deki heykelin,
Gazi'nin ilk heykeli
olduğu ve bunu
İzmir'in diktiği ile
ilgili Cumhuriyet
gazetesinin
10.07.2025 tarihli
fotoğraflı haberi. →

¹² Mustafa Kemâlîm, Atilla Oral "Atatürk'ün İlk Heykeli; Bir Zamanlar Hereke'de İdi", erişim: 09.090.2024, <https://mustafakemalim.com/aturkun-ilk-heykeli-bir-zamanlar-herkede-idi/> (Sayfa görselleri de aynı kaynak)

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

İzmir-Bornova Sarı Köşk, Atatürk Büstü¹³

¹³ Görsel: İzmir ART, "Mustafa Kemal Atatürk'ün İlk Büstü", erişim,b 08.09.2024, <https://www.izmir.art/tr/mustafa-kemal-ataturk-un-ilk-bustu> ; (2.Görsel:100 sene 100 nesne, Aylin Tekiner "Heykel", <https://100sene100nesne.com/heykel/>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

3. Heinrich Krippel: Konya, Atatürk Anıtı (1926)

Heinrich Krippel'in ülkemizde yaptığı ikinci heykel, 29 Ekim 1926'da açılışı yapılan Konya Atatürk anıtıdır. Mareşal üniforması ile betimlenerek Atatürk'ün asker kimliğini ortaya koymaktadır. Anıtın sadece Atatürk figürü sanatçıya aittir. Kullanılan kaide; aslında Mimar Muzaffer Bey tarafından tasarlanan Ziraat Anıtı'nın kaidesi olarak yapılmıştır.¹⁴

Mimar Muzaffer Bey, Konya'nın bir ziraat memleketi olması nedeniyle bunu sembolize eden kağı, buğday, başak demetleri ve birkaç köylü bulunan abide kompozisyonuna esas plan hazırlayıp devrin resmi makamlarına sunar. İstasyon yolu üzerine inşası hedeflenen proje planı ve teklif beğenilir. Derhal inşasına geçilir. Bir hayli de inşası ilerler. Fakat Birinci Dünya Savaşı patlak verince bazı maddi ve manevi nedenlerle inşası durdurulur. 1924 yılında Konya Belediye Meclisi yarım kalan abidenin tamamlanması ve üzerine de Atatürk'ün heykelinin dikilmesine karar verir. Atatürk heykeli için 16 bin liraya anlaşma yapılır.¹⁵

Heykelin kaidesi olarak kullanılan Ziraat Anıtı; sekizgen bir havuzun içerisindeki platformun üzerine yapılmıştır. Platformun birinci basamak seviyesinde köşelerde küçük havuzlar yer almaktadır. Dört cephesi taç kapı şeklinde tasarlanmış anıtta, her yönde altı basamaklı merdivenler bulunmaktadır. Merdivenlerden çıkıldıktan sonra, içi boş olan kare şeklindeki anıtta ulaşılmaktadır. Anıtta kitabe bulunmamaktadır.

Konya Atatürk Anıtı, bu beyaz mermer kaide (6,50 m) ile bronz Atatürk heykelinden (2,80 m) oluşur. Ayakta duran Atatürk, sağ ayağı önde ve sol eli kılıcının kabzasında, sağ eli öne uzanmış ayaklarının dibinde yükselmekte olan bir demet buğday başağına dokunur şekilde tasvir edilmektedir. Buradaki başak ulusal kalkınmayı ve Anadolu aydınlanmasını simgelemektedir.¹⁶

Atatürk Anıtı, Konya'nın işlek ve önemli bir caddesinde konumlandırılmıştır. Tren yolculuğu tercih eden kişileri de Atatürk heykeli karşılar. Anıt, günümüzde de oldukça kalabalığın eksik olmadığı, merkezi yerleri birbirine bağlayan ve o dönem gözde sayılan İstasyon Caddesi'ne,¹⁷ tren garına ve ufka bakmaktadır.

¹⁴ Atatürk Ansiklopedisi, "Atatürk'ün Sağlığında Yapılan Heykelleri", 13.04.2024, erişim: 06.09.2024, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturkun-sagliginda-yapilan-heykelleri/>

¹⁵ T.C. Konya Valiliği, "Atatürk ve Konya / Konya Atatürk Anıtı", erişim: 7.9.2024, <http://www.konya.gov.tr/ataturk-ve-konya>

¹⁶ Vikipedi, "Konya Atatürk Anıtı", erişim: 6.9.2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/Konya_Ataturk_Aniti

¹⁷ Yeni Konya, Songül Karaman "Konya Atatürk Anıtı (Anıt Meydan)", 26.02.2022, erişim: 07.09.2024, https://www.yenikonya.com.tr/yazar/songul_karaman-680/konya_ataturk_aniti_anit_meydani-8604

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Konya, Atatürk Anıtı¹⁸

¹⁸ Görseller: turkiyenintarihieserleri.com, "Atatürk Anıtı (Ziraat Abidesi)", Fotoğraf Galerisi: Erol Şaşmaz, erişim:06.09.2024, <https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=790>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

4. Heinrich Krippel: Ankara-Ulus, Atlı Atatürk / Zafer Anıtı ve Kaide Kabartması (1927)

Ulus Atlı Atatürk Anıtı H. Krippel'in eseridir. Yüksek kaide üzerindeki heykelde, Atatürk, mareşal üniforma giyimli olarak atının dizginlerini iki eli ile tutar vaziyette gösterilmiştir. Kaidenin ön cephesinde sağ ve sol başlarda birer asker figürü, arka cephesinde ise mermi taşıyan bir Türk kadını yer alır. Ayrıca kaidenin sağ tarafında yer alan iki parça kabartmaların alt kısmında Atatürk, Mareşal Fevzi Çakmak ve İsmet İnönü askerlerle birlikte gösterilmiştir.¹⁹

24 Kasım 1927'de açılan anıtta, her şeyi kuşbakışı gören, askeri üniforma içerisindeki Atatürk'ün altına bazı figürler yerleştirilmiştir: "Mehmetçik" adlı iki asker, arka tarafta ise bir kadın sırtında top mermisi taşımaktadır. Dramaturjik bir şekilde tanzim edilmiş ikincil karakterler, halkın Kurtuluş Savaşı sırasındaki milli birliğini ve dayanışmasını temsil etmektedir.

1939-2,5 Lira

1951-50 Lira

Kâğıt banknotlara da resmedilmiş anıttaki serbest duran plastik sanat ürünü yardımcı figürler izleyenlere hitap etmektedir. Kaide üzerindeki anıtı izah eden dört kitabe, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna ilişkin askeri ve siyasi koşulları hatırlatıyor.

Yazılarda, Kurtuluş Savaşı'nın asıl ve merkezi figürü Mustafa Kemal'in payı vurgulanmıştır. Mermer blok üzerinde, kaideyi çevreleyen kuşakta Atatürk'ün bir vecizesinden alıntı yapılmıştır: "Türk Milleti, muzaffer istihlâs [bulmak, ayırmak, edinmek] ve istiklâl cidalini [kavga – savaş] ve muazzam asrî inkılâplarını, en mânidar bir remz ile, en iyi ifade edebilecek şekli, yukarki hakiki timsalde bulur. Başkumandan Gazi Mustafa Kemal."

Diğer yazılarda Atatürk ile bağlantılı olarak, üç tarihi olay hatırlatılmaktadır. Kaidenin ön cephesinde: "Artık bademâ, sine-i millette bir ferdi mücahit olarak çalışacağım. 8 Temmuz 1919, Erzurum." "Bulunur kurtaracak bahtı kara maderini." Kaidenin sağ tarafında: "Düşman ordusunu vatanın harimi ismetinde boğarak, behemahal naili halâs ve istiklâl olacağız. 6 Ağustos 1919." Kaidenin sol tarafında: "Düşmanın anâsırı asliyesi imha edilmiştir. Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri. 1 Eylül 1922."²⁰

¹⁹ Atatürk Ansiklopedisi, "Atatürk'ün Sağlığında Yapılan Heykelleri", 13.04.2024, erişim: 06.09.2024, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturkun-sagliginda-yapilan-heykelleri/>

²⁰ Goethe İnstitutü, Burcu Doğramacı, Ankara, 2010, "Oturun Atatürk Anıtı", erişim: 06.09.2024, <https://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/mon/otu/trindex.htm>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Ankara-Ulus, Atlı Atatürk Anıtı (Zafer Anıtı)²¹

²¹ Görseller: ankarafoto.weebly.com, Mustafa Taşkın, erişim: 7.9.2024, <https://ankarafoto.weebly.com/anitlar---heykeller.html> (6.Görsel: Ulus Atatürk Heykeli, Mohammed Khalid, 2022, erişim: 8.9.2024, [google.com/search?q=ANKARA+...](https://www.google.com/search?q=ANKARA+...)

5. Heinrich Krippel: Samsun, Onur Anıtı (1932)

Cumhuriyet Meydanı'nın hemen yanı başındaki Atatürk Parkı'ndadır. Atatürk Anıtı'nı (Onur Anıtı'nı) çevreleyen bu park, Samsun'un ilk parkıdır. Bu alan çevre ve Atatürk Anıtı, Samsun'a gelen ziyaretçilerin ilk durak noktasıdır.²²

Parktaki Onur Anıtı'ndaki bronz Atatürk heykeli, Samsun'un simgesi sayılır. Samsun halkı tarafından Avusturyalı heykeltıraş H. Krippel'e yaptırıldı. Heykel, bir Alman vapuruyla 15 Kasım 1931 günü Samsun'a getirildi.

Anıt açılışı 15.01.1932'de gerçekleşti. Anıttaki heykelin kaidesiz yüksekliği 4.75 metre, kaideli 8.85 metredir. Atatürk büyük bir kaide üzerinde şahlanan bir at üstünde dimdik durmaktadır. Bu oturuşta bir korkusuzluk ve Türkün gücü ifade edilir. Gururlu bir anlatımla batıya ve uzaklara dikilen bakışları azim doludur. Sert çelik bir kol kılıca uzanmıştır. Kaidenin yanlarında iki kabartmanın birinde, iskelede sandalın yanında mermi ve cephane taşıyan insanlar vardır. Diğer kabartmanın ortasında Atatürk, tüm özellikleri ile ve büyük bir zafer simgesi olarak durmaktadır. Başı halka dönük ve halk ile el eledir. Çevresi Türk ulusunun yaşlısı, köylüsü, kentlisi ile doludur.

1991, 100.000 Lira

Kâğıt ve madeni banknotlara da resmedilmiştir.

Kaidesinde "Vatanda Milli Mücadele'ye başlamak için Gazi, 19

Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıktı.", " Bu heykel, Samsun Vilayeti halkı tarafından 29 Birinci Teşrin 1931 tarihinde dikildi." yazılıdır.²³

1974 yılı, 5 Lira

Heykelde Atatürk'ün, askerî giysileri ile kumandan kimliği ön plana çıkarılmıştır. Teknik açıdan atlı bronz döküm heykelin ağırlığının iki arka ayak ve kuyruk üzerine bindirilmiş olması, heykelin daha dinamik ve hareketli görünüm kazanmasını sağlamıştır.²⁴ Heykel için H. Krippel'e ödenen para ise 5.500 dolardır.²⁵

²² T.C. Samsun Valiliği, "Atatürk Parkı ve Onur Anıtı", erişim: 07.09.2024, <http://www.samsun.gov.tr/aturk-parki-onur-aniti>

²³ T.C. Samsun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, "Onur Anıtı", erişim: 07.09.2024, <https://samsun.ktb.gov.tr/TR-216768/onur-aniti.html>

²⁴ Atatürk Ansiklopedisi, "Atatürk'ün Sağlığında Yapılan Heykelleri", 13.04.2024, erişim: 06.09.2024,

<https://aturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/aturkun-sagliginda-yapilan-heykelleri/>

²⁵ SAM-SEV, "Samsun Tarihi Eserleri | Samsun Onur Anıtı", erişim: 07.09.2024, <https://www.samsev.org.tr/samsun-tarihi-eserleri/samsun-onur-aniti/>

Madeni Para Görseli: cumhuriyetparalari.com, "Heinrich Krippel", 29.10.2023, erişim:26.09.2024, <https://cumhuriyetparalari.com/2023/10/29/heinrich-krippel-1883-1945/>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Samsun, Onur Anıtı²⁶

Samsun, Onur Anıtı: Savaşın Canlandırıldığı Kabartma²⁷

Atatürk'ün Halkla Beraber Olduğu Kabartma²⁸

²⁶ Görsel: T.C. Samsun Valiliği, "Atatürk Parkı ve Onur Anıtı", <http://www.samsun.gov.tr/ataturk-parki-onur-aniti>

²⁷ Görsel: Onur Anıtı, Cengiz Şahin, 201907.09.2024,, www.google.com/search?q=Samsun...

²⁸ Görsel: Onur Anıtı, Kevser, 2023, erişim: 07.09.2024, www.google.com/search?q=Samsun...

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

6. Heinrich Krippel: Afyon, Büyük Utku Anıtı Kaide Kabartmaları (1936)

Kentin Yunan işgalinden kurtarılışı ve Büyük Taarruz anısına dikilen zafer anıtıdır. 24.03.1936 günü dönemin başbakanı İsmet İnönü tarafından açılmıştır.

Anıtın kaidesi büyükçe ve kübik bir kayaçtan oluşmaktadır. Kaidenin üstünde, tunçtan yapılmış çıplak iki erkek heykeli vardır. Bu heykellerden ayakta olan, düşmanı ayakları altına almış Türk'ü; ayaklar altında yatan ise Türkiye'yi işgal eden düşmanları simgelemektedir. Bir yoruma göre de ayaktaki figür, tam bağımsızlık için saldıran Türk gücünü; yerdeki figür ise Türk'ün gücü karşısında yenilen emperyalizmi temsil etmektedir. Ayaktaki heykel gerek yüzünün benzerliği, gerekse simgelediği rol ile Mustafa Kemal Atatürk'e benzetilmiştir.

Heykeli taşıyan kaidenin çevresinde de tunçtan kabartmalar bulunmaktadır. Kaidenin çevresindeki kabartmalarda ön yüzde Atatürk'ün sol profilden bir portresi, sol yüzde Atatürk, İsmet İnönü, Fevzi Çakmak'ın harita üzerinde yaptıkları, Başkomutanlık Meydan Muharebesi planı kabartması vardır. Arka yüzde Türk askerinin taşıdığı sancağı işgalden kurtulan halkın öpmesi, sağ yüzde ise Türk askerinin yaptığı bir süngü saldırısı betimlenmiştir.

6 Kasım 1937 günü Afyonkarahisar ziyareti esnasında anıtı inceleyen Atatürk, anıt hakkında **“Büyük utkuyu en iyi anlatan anıt”** demiştir.²⁹

Heinrich Krippel'in yaptığı Büyük Utku Anıtı, önden bakıldığında arkasında görünen Afyonkarahisar Kalesi ile birlikte kentin en önemli simgesidir.³⁰ Belediye karşısındaki parkın içinde Afyon Kalesi'nin eteğindedir. Arka yüzü kaleye, ön yüzü şehre dönüktür. Park iki kademelidir ve kaide ile heykel yukarıdaki kısımdadır. Bu yerin tarihi bir önemi vardır. Bugün belediye ve valilik binalarının bulunduğu yerde o dönemde mevcut binayı Atatürk karargâhı olarak kullanmış; 1922'deki Başkomutanlık Meydan Muharebesi / Dumlupınar Savaşı planlanmıştır. Anıt, Afyon'un kurtuluşu, Türk askeri kuvvetlerinin başarısı, 30 Ağustos Zaferi'nin gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla taarruzun plânlandığı mevkiye dikilmiştir. Maliyeti 59.446 TL'dir.³¹

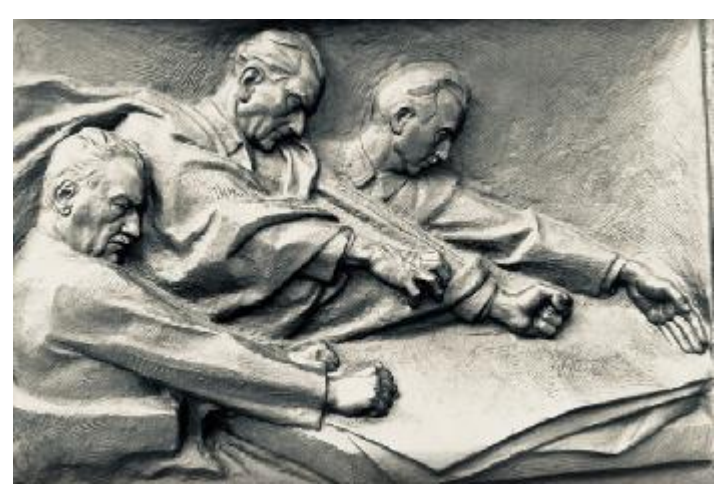
²⁹ Afyodayız, “Büyük Utku”, erişim: 07.09.2024, <https://www.afyodayiz.gov.tr/sayfa-utku-aniti/>

³⁰ Vikipedi, “Büyük Utku Anıtı”, erişim: 07.09.2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/B%C3%BCy%C3%BCk_Utku_An%C4%B1t%C4%B1

³¹ İşte Atatürk, “Zafer (Utku) Anıtı, Afyon”, erişim: 07.09.2024, <https://isteaturk.com/g/icerik/Zafer-Utku-Aniti-Afyon/1553>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Afyon, Utku Anıtı³²

³² Görseller: Son Görsel: Afyodayız, "2023 Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü", "Büyük Utku", erişim: 07.09.2024, <https://www.afyodayiz.gov.tr/sayfa-utku-aniti/>; Diğer Görseller: İşte Atatürk, "Zafer (Utku) Anıtı, Afyon", erişim: 07.09.2024, <https://isteaturk.com/g/icerik/Zafer-Utku-Aniti-Afyon/1553>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

7. Heinrich Krippel: Ankara-Ulus Sümerbank, Oturan Atatürk Anıtı (1938)

Ankara'daki Sümerbank içinde bulunan Krippel'in Atatürk anıtı, taşlar yontularak yapılmıştır ve Atatürk'ü merkezi holden yüksekte, taht benzeri bir koltukta otururken göstermektedir. Atatürk kollarını bu koltuğun kolçaklarına yaslamış ve bacakları açılı bir halde oturmaktadır. Bakışları, sağa doğru, uzaklara yöneliktir. Anıtın alt kısmına işlenmiş kitabede "**inanıyoruz ve yapıyoruz**" sözleri yazılıdır. Ekonomik canlanma ve iktisadi bağımsızlık, Atatürk rejimi için Türkiye kalkınmasının temelini teşkil etmekteydi. Birinci Beş Yıllık Plan (1933-1937) çerçevesinde, üç beyaz iktisadi ürünün – şeker, un ve pamuk – kendi kendine yetecek şekilde tedarik edilmesi, odak noktasındaydı. Devlete ait bir işletme olan Sümerbank, 1933 yılında bir holding olarak kurulmuş ve yüzde yüz devlet işletmesi olarak, tekstil mamullerinin üretimini hayata geçirmiştir.³³

Krippel'in 1938'de yaptığı bu ilk taş heykel, yine aynı heykeltıraşın 1927 yılında yaptığı Zafer Anıtı ve ilk Büyük Millet Meclisi'ne bakmaktadır.³⁴

Ankara-Ulus Sümerbank, Oturan Atatürk Anıtı³⁵

³³ Geothe İnstitüt, Burcu Doğramacı, Ankara, 2010, "Oturan Atatürk Anıtı", erişim: 06.09.2024, <https://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/mon/otu/trindex.htm>

³⁴ erelcan.blogspot.com, "'Faros' bazen bir anıttır... - Ankara Sümerbank Binasındaki Atatürk Heykeli", 07.10.2012, erişim:08.09.2024, <https://erelcan.blogspot.com/2012/10/faros-bazen-bir-antr.html>

³⁵ Atatürk Ansiklopedisi, "Atatürk'ün Sağlığında Yapılan Heykelleri", 13.04.2024, erişim: 06.09.2024, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturkun-sagliginda-yapilan-heykelleri/>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

8. Heinrich Krippel: Kocaeli-Hereke, Atatürk Büstü

Atatürk ile ilgili en önemli heykel çalışmalarına imza atan heykeltıraşlardan biri olan Heinrich Krippel'in bu büstü, Kocaeli-Hereke Sümerbank Kumaş Fabrikası bahçesindeki Müze çalışmalarında keşfedilmiştir. Büstün arkasındaki Krippel yazısı, büstün Heinrich Krippel'e ait olduğunu doğrulamaktadır.³⁶

Yapılış tarihi netleştirilememiş olan büst, İzmir-Bornova Sarı Köşk'teki Atatürk büstünün bir replikasıdır. (Eserinin kopyası)

Kocaeli-Hereke, Atatürk Büstü

³⁶ Kocaeli Müzesi, "Yeni Bir Keşif: Hereke'de Krippel İmzalı Atatürk Büstü", 20.01.2016, erişim: 08.09.2024, <https://kocaelimuzesi.blogspot.com/2016/01/yeni-bir-kesif-herkede-krippel-imzal.html?m=1>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Hereke'deki heykel, Atatürk'ün ilk heykeli olan İzmir'dekinin birebir aynısıdır. Aynı kalıptan dökülmüş çok nadir bir eserdir. Krippel imzalı bu eser, daha sonraları Kocaeli'nin Hereke beldesindeki Cumhuriyet Anıtı'nın ortasındaydı.

Ancak 1980'li yıllarda eser ortadan kaldırıldı.³⁷

Kocaeli-Hereke, Atatürk Büstü

³⁷ Mustafa Kemâlîm, Atilla Oral "Atatürk'ün İlk Heykeli; Bir Zamanlar Hereke'de İdi", erişim: 09.09.2024, <https://mustafakemalim.com/aturkun-ilk-heykeli-bir-zamanlar-herkede-idi/> (Sayfa görselleri de aynı kaynak)

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

9. Heinrich Krippel: Kars, Atatürk Büstü

Kars'taki "Kafkasya Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Merkezi Derneği" yöneticileri, silik bir fotoğraftan yola çıkarak yaptıkları araştırma sonucunda, Heinrich Krippel'in orijinali İzmir-Bornova Sarı Köşk'teki yarım gövdeli Atatürk heykelinin bir replikası da Kars'tadır.

Bu heykel, 2020 yılında Kars-Namık Kemal İlkokulu bahçesinde kat kat boyanmış ve imza kısmı betona gömülmüş bir haldedir.³⁸

³⁸ Sözcü, Deniz Zeyrek "Krippel İmzalı Kayıp Atatürk Heykeli Bulundu", 31.07.2020, erişim: 09.09.2024, <https://www.sozcu.com.tr/krippel-iznali-kayip-ataturk-heykeli-bulundu-wp5960480>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Pietro Canonica (1869-1962)

Pietro Canonica, İtalyan heykeltıraş, ressam ve bestecidir. Torino Albertina Güzel Sanatlar Akademisi'nde heykeltıraşlık eğitimi aldı. 1929'da İtalya Akademisi'ne seçildi. Başarılı sanat yaşamı nedeniyle 1950'de İtalya Parlamentosu'na ömür boyu senatör seçilen Pietro Canonica, 8 Haziran 1959'da Roma'da hayatını kaybetti.

Uluslararası üne sahip bir heykeltıraş olan Canonica, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'de gerçekleştirdiği büyük çaplı mermer ve bronz heykeller ile Türk sanat tarihinde iz bırakmıştır.

Türkiye'deki çalışmaları olarak; Ankara Etnografya Müzesi önündeki **"Atlı Atatürk Anıtı"** (29 Ekim 1927), Ankara Sıhhiye Zafer Meydanı'ndaki **"Mareşal Atatürk Anıtı"** (04 Kasım 1927), İstanbul Taksim 'deki **"Cumhuriyet Anıtı"** (08 Ağustos 1928)" ve İzmir'deki **"İzmir Atatürk Anıtı"** (27 Haziran 1932) ile 1928'de düzenlenen Gazi Büstü Kupası Atatürk büstü Pietro Canonica tarafından yapılmıştır.³⁹

Sanatçının Roma'daki evi ve atölyesi, ölümünden sonra müzeye dönüştürülmüştür. **"Viale Pietro Canonica, 2, 00197 Roma RM, İtalya"** adresindeki müzenin giriş cephesinin önünde bir Alp askerini ve katırını tasvir

eden bronz heykeller; zemin ve alt katlarda Pietro Canonica'nın kopyaları ve orijinaleri de dahil olmak üzere eserlerinin ile eskizlerinin sergilendiği odalar vardır.⁴⁰

Roma-Villa Borgese parktaki bu müzede; sanatçının Ankara'da yaptığı Atatürk Büstü, İzmir Atatürk Anıtı ve

Taksim Atatürk Anıtı (Anıtın Kurtuluş Savaşı kısmı) model/rölyeflerine esas çalışmaları yer alıyor.⁴¹

³⁹ tr.wikipedia.org, "Pietro Canonica", erişim: 16.09.2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/Pietro_Canonica

⁴⁰ it.wikipedia.org, "Museo Canonica", "Pietro Canonica", erişim: 16.09.2024, https://it.wikipedia.org/wiki/Museo_Canonica

⁴¹ Positive Hour with İclal Margariti, "Roma'da Atatürk'le karşılaşmak-Roma", 29 Ağustos 2020, erişim: 16.09.2024, https://www.youtube.com/watch?v=pXY_xRZ7Zf4

10. Pietro Canonica: Roma, Atatürk Büstü (1927)

İtalyan heykeltıraş Pietro Canonica'nın Türkiye'de yaptığı Atatürk'le ilgili ilk çalışma bir büsttür. 1927'de yaptığı bu büste esas çalışması, Roma'da yaşadığı ev olan ve sonradan kendi adını taşıyan müzeye dönüştürülen yerdedir.

Büst, Atatürk tarafından çok beğenilir, hatta arkadaşlarına “aynaya baktığımda büstümü görüyorum. Bittiğine üzüldüm. Canonica'yı görmek beni mutlu ediyordu.” demiştir.⁴²

Canonica, Atatürk büstünün yapılış sürecini şöyle anlatır: “Ankara'da Kemal Paşa, mütevazî ikametgâhında beni sade bir şekilde kabul etti. Kahve ikram ettikten sonra çalışmaya başladık. Bir saat sonra büstün kendisine benzeyen ana hatları ortaya çıkmaya başlamıştı. Dördüncü günde büstü bitirdim.”⁴³

Pietro Canonica Müzesi'ndeki Atatürk Büstü⁴⁴

Atatürk büstünün Türkiye'deki bulunduğu bazı yerler şunlardır:

⁴² Tarih, “Canonica: Atatürk'ü Tarihe Kazıyan Adam”, Ocak 2021, erişim: 05.10.2024, <https://tarihdergi.com/canonica-ataturku-tarihe-kaziyan-adam/>

⁴³ ekonomim, Gila Benmayor “Heykeltıraş Canonica'nın gözünden Atatürk”, 10.11.2023, erişim: 09.10.2024, <https://www.ekonomim.com/kose-yazisi/heykeltiras-canonicanin-gozunden-ataturk/715178>

⁴⁴ AA, “Roma'daki Canonica Müzesi Milli Mücadele dönemi eserlerini barındırıyor”, 19.05.2022, erişim: 09.10.2024, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/romadaki-canonica-muzesi-milli-mucadele-donemi-eserlerine-ev-sahipligi-yapiyor/2592112>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

11. Pietro Canonica: Çanakkale-Troya Müzesi, Atatürk Büstü (1927)

Troya Müzesi, Çanakkale Merkez İlçe, Tevfikiye Mahallesi'nde, yaklaşık 90.000 m²'lik büyüklüğe sahip olan parsel içerisinde. Müze'de; Homeros'un İlyada Destanı ile tarihe geçmiş Troas Bölgesi'nde iz bırakan Troya ve kültürlerinin yaşam⁴⁵ı ve arkeolojik tarihi, kazılardan çıkan eserler aracılığıyla anlatılmaktadır.

Müzenin yönetici odasında kullanılan seramik bir Atatürk büstü temizlenirken, büstün daha önce bilinmeyen bir özelliği ortaya çıkar. Büste imza olduğu ve tarih yazılı

olduğu görülür.

Bunun üzerine yıllarca Çanakkale Müzesi'nde kullanılmış ve üzerinde biraz tabaka oluşmuş büstün restorasyonu için restoratörler görevlendirilir. Restorasyon bölümünce, büst üzerinde bir temizlik yapılır. Büst üzerindeki tabakayı temizleyen uzmanlar, büstün sol köşesindeki Pietro Canonica'nın imzasını ve 1927 tarihini ortaya çıkarırlar. Böylece, büstü İtalyan heykeltıraş Pietro Canonica'ın 1927'de yaptığı kesinleşir.

Çanakkale-Troya Müzesi'nde bulunan Pietro Canonica imzalı Atatürk büstü, aynı sanatçının yaptığı Galatasaray Müzesi'ndeki Atatürk büstünün aynısıdır. Troya Müzesi'ndeki seramikten, Galatasaray Müzesi'ndeki bronzdan yapılmıştır.⁴⁶

⁴⁵ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, "Troya Müzesi", erişim: 19.09.2024, <https://canakkale.ktb.gov.tr/TR-70510/troya-muzesi.html>

⁴⁶ AA, Burak Akaya "Atatürk büstünde yapılan restorasyonla ünlü İtalyan heykeltıraşın imzası ortaya çıktı", 17.05.2022, erişim: 19.09.2024, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/aturk-bustunde-yapilan-restorasyonla-unlu-italyan-heykeltirasin-imzasi-ortaya-cikti/2590231#:~:text=Burak%20Akaya%2FAA-%C3%87anakkale,M%C3%BCzesi%20Etnografya%20Koleksiyonuna%20dahil%20edildi.>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Çanakkale-Troya Müzesi, Atatürk Büstü⁴⁷

⁴⁷ Görsel: mynet, "Atatürk büstünde şaşırtan detay! İtalyan heykeltıraş Pietro Canonica'nın imzası çıktı... 'Bu gelişme bizi heyecanlandırdı'", 17.05.2022i, erişim: 19.09.2024, <https://www.mynet.com/ataturk-bustunde-sasirtan-detay-italyan-heykeltiras-pietro-canonica-nin-imzasi-cikti-bu-gelisme-bizi-heyecanlandirdi-110106956920>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

12. Pietro Canonica: İstanbul-Galatasaray Müzesi, Gazi Kupası Atatürk Büstü (1928)

Galatasaray Spor Kulübü adını 1481 yılında “Galatasaray Enderun Mektebi” adıyla eğitim-öğretime başlayan Galatasaray Lisesi'nden (Mektebi Sultani) almıştır. Kulüp, 1905 yılında okulun öğrencisi Ali Sami Yen ve arkadaşlarınca kurulmuştur.

1905'te Osmanlı İmparatorluğu'nda bir dernekler yasası bulunmadığından, Galatasaray Spor Kulübü'nün yasal olarak tescil edilmesi ancak 1912 yılında Cemiyetler Kanunu çıkarıldıktan sonra olmuştur.⁴⁸

1925 yılında, Mustafa Kemal Atatürk'ün emriyle kurulan ve sonradan Türk Hava Kurumu adını alan Tayyare Cemiyeti'ne gelir sağlamak amacıyla 1928 yılında bir spor organizasyonu düzenlenir. Buna göre Galatasaray ve Fenerbahçe arasında bir maç yapılacak ve kazanan tarafa İtalyan heykeltıraş Pietro Canonica'nın yapacağı bir Atatürk büstü verilecekti.

“**Gazi Büstü**” olarak adlandırılan kupanın maç tarihi olan 10 Ağustos 1928'te Galatasaray ve Fenerbahçe'nin as takımlarının maçı 3-3 sona erdi. Kupanın kazananını ikinci maç belirleyecekti. İkinci maç Taksim Stadı'nda 31 Ağustos 1928'te oynandı ve mücadeleyi Galatasaray 4-0 kazandı. Böylece Galatasaray, Mustafa Kemal Atatürk'ün sağlığında ve ismine adanmış tek kupa olan Gazi Büstü Kupası'nı almış oldu.

Gazi Büstü'nün kazanılmasından sonra, o günlerde Galatasaray Kulübü başkanı olan Necmeddin Sadak beyin, Atatürk'e yazdığı mektuba, Atatürk'ün verdiği cevabi mektup şu şekildedir:

“Dolmabahçe 4.9.1928

Galatasaray Terbiye-i Bedeniye Kulübü reisi ve Sivas Meb'usu Necmeddin Sadık Beyefendiye,

Mektubunuzu aldım. Türk gençliğinin spor sahasında da gösterdiği kabiliyet ve faideli faaliyeti takdirle müşahade ve takip ediyorum.

Hakkımda ibraz buyurulan asar-ı muhabebetten mütehasis oldum. Teşekkür ederim efendim.

**Reis-i Cumhur
Gazi Mustafa Kemal”⁴⁹**

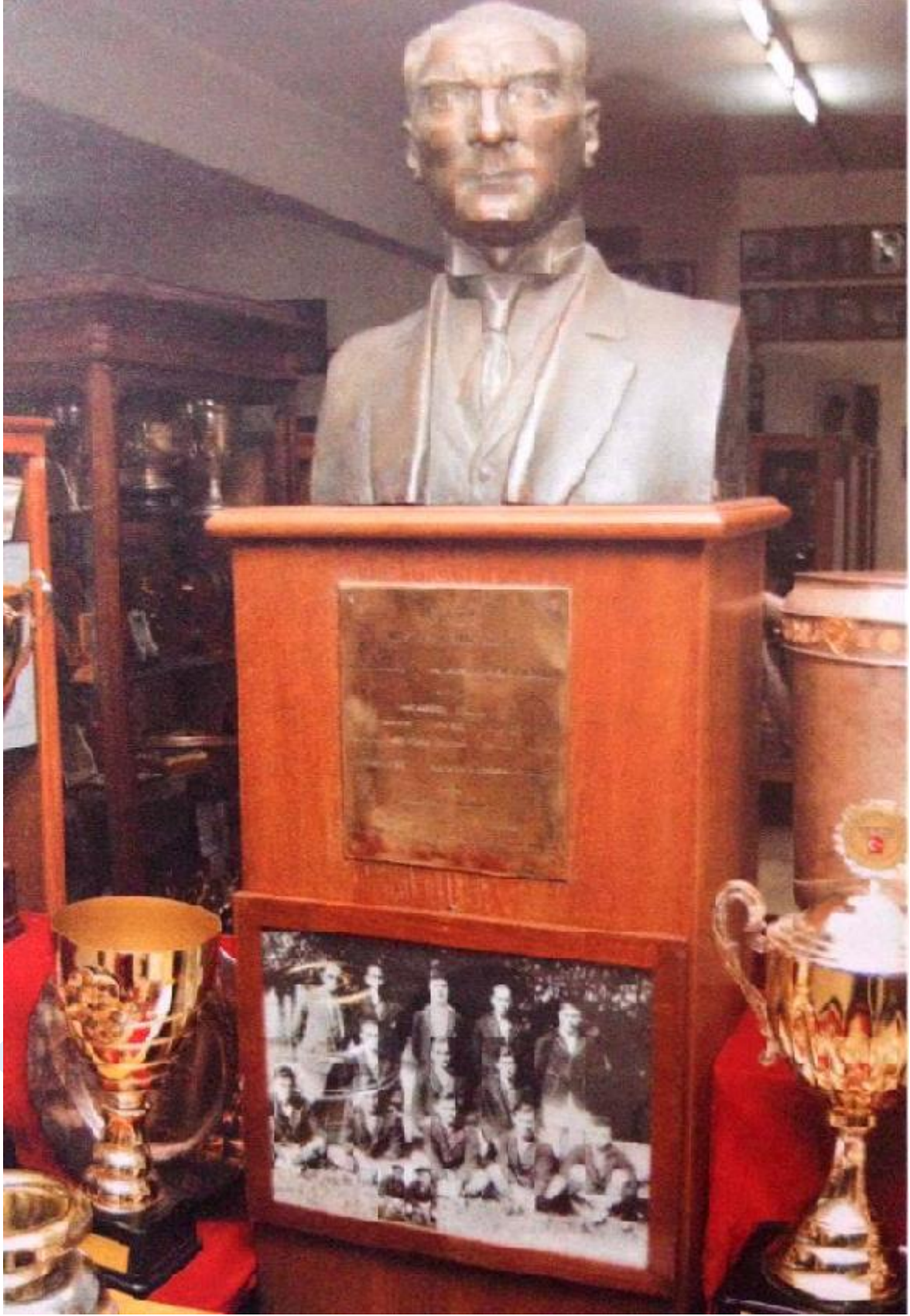
Büst, hâlen Galatasaray Müzesi'nde sergilenmektedir.

⁴⁸ Galatasaray, “İGalatasaray Nasıl Kuruldu”, erişim: 19.09.2024, <https://www.galatasaray.org/s/galatasaray-nasil-kuruldu/13#>

⁴⁹ Galatasaray, “O Gün / Gazi Büstü Galatasaray'ın”, 31.08.2017, erişim: 19.09.2024, <https://www.galatasaray.org/haber/galatasaray-tarihi/o-gun-gazi-bustu-galatasarayin/36313>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

İstanbul-Galatasaray Müzesi, Gazi Kupası Atatürk Büstü ⁵⁰

⁵⁰ Facebook, "Ali Sami Yen Sokak", "G.Saray tarihinin en anlamlı kupası Gazi Büstü Kupası!", 21.07.20215, erişim: 19.04.2024, <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1071434169568733&id=299082193470605&set=a.556354447743377>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

13. Pietro Canonica: Ankara-Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi, Atatürk Büstü (1929)

Türkiye İş Bankası, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet'in ilânı ile kazanılan siyasi bağımsızlığın ekonomik olarak perçinlenmesi için, 26 Ağustos 1924'te Ankara'da kuruldu. Banka, uzun yıllar 3. genel müdürlük binası olarak da hizmet veren Ankara Ulus'taki tarihi binasını 2 Mayıs 2019'da müzeye dönüştürdü.

Müzeye, bankanın kurucusu Atatürk'ün, askeri zaferlerin ancak iktisadi zaferlerle kalıcı olabileceği vizyonu çerçevesinde “Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi” adı verildi. Müze, Cumhuriyet'in tam anlamıyla ekonomik bir izdüşümüdür. Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren ülkemizin iktisadi bağımsızlık yolunda attığı büyük adımlar, Bankanın tarihi ile birlikte ele alınmıştır.

Müzeye dönüştürülen ve neredeyse Bankanın tarihiyle yaşıt bu simge bina, ünlü mimar Giulio Mongeri tarafından yapıldı.⁵¹ Bankanın bu binaya taşınmasından iki ay sonra 22.10.1929'da Atatürk burayı ziyaret ediyor. Tüm servisleri dolaştıktan sonra o günlerde “İdare Meclisi Salonu” olarak

kullanılan Mavi Salon'da oturup çay içmiş, grupta fotoğraf çektirmiş. Bu salonun bir köşesinde duran 1929 tarihli Atatürk büstü ise, Pietro Canonica imzalıdır.⁵² Büstün yer aldığı düzenlemede “İş Bankası (simge olarak) Kuran Gazi Mustafa Kemal, XXVI Ağustos MCMXXIV” yazılıdır.⁵³

⁵¹ İş Bankası, “Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi”, erişim: 18.09.2024,

<https://www.isbank.com.tr/bankamizi-taniyin/turkiye-is-bankasi-iktisadi-bagimsizlik-muzesi>

⁵² Cumhuriyet, A. Celal Binzet 'Bozkırın Sesi' Ankara'nın 'bağımsızlık' müzesi, “Olaylar ve Görüşler”, 27.06.2019, erişim: 18.09.2024, <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/olaylar-ve-gorusler/bozkirin-sesi-ankaranin-bagimsizlik-muzesi-1458691>

⁵³ Görsel: Google Haritalar, Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık..., Seyyah Halil, Mart 2020, erişim: 18.09.2024

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

14. Pietro Canonica: Ankara, Atlı Atatürk Anıtı (1927)

Atlı Atatürk Anıtı, Maarif Vekâlet'inin açtığı yarışma sonucunda Canonica'nın projesi birinci gelmesi ve bu projenin hayata geçirilmesi ile meydana gelmiştir. Ankara Etnografya Müzesi önündedir. Bronzdan yapılmıştır. Cumhuriyet Ankara'sının ilk Atatürk anıtıdır. Heykel, 29 Ekim 1927'de kaideye konulmuş, aynı yılın 4 Kasım günü anıtın açılışı yapılmıştır. Bu süreçte heykel İtalya'da özel bir döküm süreciyle üretilmiş, kaideyi süsleyen kabartmalar ise Venedik'te hazırlanmıştır.⁵⁴

Anıttaki heykel, 5 m., kaide 3 m. boyutundadır. Heykeldeki Atatürk'ü taşıyan ve üç ayağı üzerinde duran at hareket halindedir. Atatürk sağ eli yana uzanmış, sol eliyle atının dizginlerini tutmaktadır. Başı sola çevrilmiştir. Atın üzerinde dimdik oturmaktadır. Dingin bir yüz ifadesi ve mareşal üniforması ile Atatürk, bu anıt heykelde zafer kazanmış komutan olarak betimlenmiştir.

Kaidenin yan yüzlerinde üçer tane, ön ve arka yüzünde ikişer tane girlandlarla çevrili madalyon yer almaktadır. Yan yüzlerdeki madalyonların içleri boştur. Ön yüzün sağındaki kabartma madalyonda zafer sahnesi betimlenmiştir; Atatürk, Başkumandanlık Meydan Muharebesi'nde giydiği kalpaklı mareşal üniforması iledir. Esir düşman komutanı Trikopolis, kılıcını Atatürk'e teslim etmektedir. Soldaki madalyon Türk gençliğinin muzaffer komutana teşekkür ve sevgi sunuşunu ifade eder. Burada, üstü açık arabasının içinde oturan Atatürk'e buket sunan çocuklar ile arka planda coşku içindeki halk betimlenmiştir.

Arka yüzün sağ tarafındaki madalyonda, ön düzlemde, merkezde Atatürk karşısındaki erkek figürü ile el sıkışırken gösterilmiştir. Çeşitli düzlemlere yerleştirilen sekiz erkek figürü olayı seyretmektedir. Sol taraftaki madalyonda ise Atatürk, Meclis binası içinde kürsüde konuşurken betimlenmiştir.

Kaidenin daha yüksek olan ikinci kademesinin iki yan yüzüne birer tane, alçak kabartma, bronz pano monte edilmiştir. Sol taraftaki panoda Sakarya Muharebesi betimlenmiştir. Sağ taraftaki panoda ise arka düzlemde kale (Ankara) , sol üstte bir güneş betimlemesi görülmektedir. Savaşın kazanılması ile birlikte Ankara'nın üzerine doğan güneş, özgürlük ve barışı yansıtmaktadır.⁵⁵

⁵⁴ tr.wikipedia, "Atlı Atatürk Anıtı", erişim: 15.09.2024,

https://tr.wikipedia.org/wiki/Atlı_Atatürk_Anıtı

⁵⁵ İşte Atatürk, "Atlı Atatürk Anıtı, Etnografya Müzesi, Ankara", erişim: 16.09.2024,

<https://isteataturk.com/g/icerik/Atli-Ataturk-Aniti-Etnografya-Muzesi-Ankara/1552>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Ankara, Atlı Atatürk Anıtı⁵⁶

Ankara, Atlı Atatürk Anıtı (Kaide Kabartması ve Madalyonlar)⁵⁷

⁵⁶ Görsel: Koç Üniversitesi Digital Collections, "Etnoğrafya Müzesi ve Atatürk Anıtı", erişim: 16.09.2024, <https://libdigitalcollections.ku.edu.tr/digital/collection/AEFA/id/530/>

⁵⁷ İşte Atatürk, "Atlı Atatürk Anıtı, Etnoğrafya Müzesi, Ankara", erişim: 16.09.2024

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

15. Pietro Canonica: Ankara, Mareşal Atatürk Anıtı (1927)

İtalyan heykeltıraş Pietro Canonica tarafından 1927'de yapıldı. Sıhhiye semtinde, Ankara'nın kent merkezi Ulus ile Çankaya'yı bağlayan hatta yer alan Zafer Meydanı'ndadır. Atatürk'ü ayakta gösteren Zafer Meydanı'ndaki anıt ile onu at üstünde betimleyen Etnografya Müzesi önündeki anıtın açılışı aynı gün, 4 Kasım 1927'de yapıldı. Anıtların açılışını başvekil İsmet İnönü yapmıştır.

Malzeme olarak bronz ve mermer kullanılan Mareşal Atatürk Anıtı'nda Atatürk, askerî kaputu ve mareşal üniforması içinde, iki eli kılıcının kabzasında birleşik, yüzü Çankaya'ya dönük biçimde ayakta görülmektedir. Bronz heykel 1,75 m ve mermer kaide 2 m yüksekliğindedir. "Atatürk'ün birebir boyuttaki ilk heykelidir."⁵⁸ Anıt, sade ve kararlı bir görünüme sahiptir.

Heykel, dikdörtgen prizma şeklinde 4 basamaklı yüksek taş kaide üzerindedir. Kaidenin yanlarında zafer çelenkleri ve birer meşale bulunur. Meşaleler, önemli gün ve bayramlarda yakılmaktadır.⁵⁹

Ankara, Mareşal Atatürk Anıtı⁶⁰

⁵⁸ Tarih, "Canonica: Atatürk'ü Tarihe Kazıyan Adam", Ocak 2021, erişim: 05.10.2024, <https://tarihdergi.com/canonica-ataturku-tarihe-kaziyan-adam/>

⁵⁹ tr.wikipedia, "Mareşal Atatürk Anıtı", erişim: 15.09.2024,

https://tr.wikipedia.org/wiki/Mare%C5%9Fal_Atat%C3%BCrk_An%C4%B1t%C4%B1

⁶⁰ Görseller: Facebook, Sanat Tarihi Platformu, "Mareşal Atatürk Anıtı", 30.08.2024, erişim: 16.09.2024,

<https://www.facebook.com/SanatTarihiPlatformu/posts/mare%C5%9Fal-atat%C3%BCrk-an%C4%B1t%C4%B1ankarada-ulustan-k%C4%B1z%C4%B1laya-giden-aks-%C3%BCzerinde-bulunan-s%C4%B1hhiy/1841355146252528/>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Ankara, Mareşal Atatürk Anıtı⁶¹

⁶¹ Görsel: Facebook, Sanat Tarihi Platformu, "Mareşal Atatürk Anıtı", 30.08.2024, erişim: 16.09.2024, <https://www.facebook.com/SanatTarihiPlatformu/posts/mare%C5%9Fal-atat%C3%BCrk-an%C4%B1t%C4%B1ankarada-ulustan-k%C4%B1z%C4%B1laya-giden-aks-%C3%BCzerinde-bulunan-s%C4%B1hiy/1841355146252528/>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

16. Pietro Canonica: İstanbul, Taksim Cumhuriyet Anıtı (1928)

İstanbul, Taksim Meydanı'ndaki anıt, heykeltıraş Pietro Canonica'ın eseridir. İki genç Türk; Hadi (Bara) Bey ve Sabiha (Bengütaş) Hanım da yardım etmiştir. Yüksekliği 11 metre, ağırlığı 84 ton olan anıt, 2,5 yılda Roma'da tamamlanmış ve İstanbul'a gemi ile getirilmiştir. 8 Ağustos 1928'de açılan anıtın kaide ve çevre düzenlemesini ise mimar Giulio Mongeri yapmıştır.⁶²

Canonica anıtı, Atatürk'ün kişiliğini vermekle kalmayıp, hem Kurtuluş Savaşı'nı, hem de Cumhuriyet'i simgeleyen bir anıt olarak tasarlamıştır.⁶³ Başlangıçta, büyük güzel bir havuz üstünde tasarlanmıştır. İstanbul belediyesi öncülüğünde ve 165 bin lira karşılığında yaptırılan anıt ücretinin %74.4'ü (122.800 L.) halk ve çeşitli kuruluşlar tarafından karşılanmıştır.

Anıtın Taksim bahçesine bakan kısmında 30 Ağustos 1922 zaferi temsil edilmiştir. Beyoğlu tarafına bakan kısmında Cumhuriyet Türkiye'si canlandırılmıştır. Geride Türk bayrağını taşıyan vatandaş toplulukları bulunmaktadır. Atatürk burada halka hitap eder şekilde canlandırılmıştır. Altında Cumhuriyeti'nin ilân tarihi 29.10.1923 yazılıdır. Burada, Atatürk ile birlikte İsmet ve Fevzi Paşalarla Tefik Rüştü Aras ve halk temsil edilmektedir. Anıtın iki yan yüzeyinde birer Türk eri bulunmaktadır. Bunların biri savaş, diğeri barış sancağını taşımaktadır. Üst tarafında zarif birer çerçeve içinde hafif kabartmalı iki kadın canlandırılmaktadır. Biri peçelidir ve işgal sonrası vatanının felaketine ağlamaktadır ve peçesi rüzgârla savrulmaktadır. Diğer kadın ise millî kurtuluşun sevinci ile gülümsemektedir ve yüzü peçesizdir.⁶⁴ Taksim'deki anıtın bir köşesindeki Mustafa Kemal'in hemen solundaki sivil giyimli şahıs General Mihail Vasiliyeviç Frunze; Frunze'nin arka solundaki kasketli asker de bir başka Sovyet generali, Kliment Voroşilov'dur.⁶⁵

Anıtın başlangıçta tasarlanan havuzu ise yapılmamıştır. Nedeni, kimi çevrelere göre, Canonica'ya parasının son taksitinin ödenememiş olmasıdır. Ancak işin aslı şöyledir: Kaide, sözleşmede sert mermer olarak öngörülmüşken, pembe renkli kalker taşından yapılmıştır. Bunda küçük delikler, bozulmalar olmuş, belediyece onarılmış; masrafı da son taksit olarak kabul edilmiştir.⁶⁶

⁶² Vikipedi, "Taksim Cumhuriyet Anıtı", erişim: 17.09.2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/Taksim_Cumhuriyet_An%C4%B1t%C4%B1

⁶³ İmren Arbaç, "Taksim Cumhuriyet Anıtı'nda Rus –Türk Yakınlaşmasının Sembol Figürü", erişim: 17.09.2024, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/264832>

⁶⁴ Atatürk Ansiklopedisi, Mevlüt Çelebi "Taksim Cumhuriyet Anıtı", 02.04.2024, erişim: 17.09.2024, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/taksim-cumhuriyet-aniti/>

⁶⁵ HaberTürk, Murat Bardakçı "Taksim'deki anıt ve Rusya gerçeği", 21.12.2015, erişim: 17.09.2024, <https://www.haberturk.com/yazarlar/murat-bardakci/1339023-taksimdeki-anit-ve-rusya-gercegi>

⁶⁶ İBB, İstanbul Dergi, Cengiz Özkarakbekir "Cumhuriyet Anıtı'nın Hikâyesi", 21.07.2020, erişim: 17.09.2024, <https://www.istdergi.com/sehir/mimari/cumhuriyet-anitinin-hikayesi>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

İstanbul, Taksim Cumhuriyet Anıtı ⁶⁷

⁶⁷ Görsel: NTV, "Tarihi Taksim Cumhuriyet Anıtı'nda yıllardır fark edilmeyen ayrıntı", 27.04.2021, erişim: 17.09.2024, <https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/tarihi-taksim-cumhuriyet-anitinda-yillardir-fark-edilmeyen-ayrinti,16CHz1JC40KrXmX1t8ID5A/Jtupy2fwkOEI16G12dXNA>

Yabancı Sanatçıların Atatürk Heykelleri

-33-

www.dunyadaataturk.com

www.ataturkintheworld.com

S. Soylu

Ekim 2024

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

İstanbul, Taksim Cumhuriyet Anıtı⁶⁸

⁶⁸ Görsel: NTV, "Tarihi Taksim Cumhuriyet Anıtı'nda yıllardır fark edilmeyen ayrıntı", 27.04.2021, erişim: 17.09.2024, <https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/tarihi-taksim-cumhuriyet-anitinda-yillardir-fark-edilmeyen-ayrinti,J6CHz1JC40KrXmX1t8ID5A/Jtupy2fwwkOEIj6Gj2dXNA>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Doğu cephesindeki asker heykeli üzerindeki kadın portresi peçeli ve mutsuzdur.

Batı cephesinde bulunan asker heykeli üzerindeki kadın portresi peçesiz ve gökyüzüne bakan mutlu bir yüz ifadesine sahiptir.

Anıtın Kuzey Yüzünde Mustafa Kemal'in hemen sağında yerde kucağındaki bebeğine sarılan ve yağmur yağmasına rağmen örtüyü çocuğunun üzerine değil bomba üzerine örten bir kadın kompozisyonu.⁶⁹

⁶⁹ Görseller: İmren Arbaç, "Taksim Cumhuriyet Anıtı'nda Rus –Türk Yakınlaşmasının Sembol Figürü", erişim: 17.09.2024, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/264832>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

17. Pietro Canonica: İzmir Atatürk Anıtı (1932)

İzmir Cumhuriyet Meydanı'na Millî Mücadele'yi temsil etmek üzere 1932'de dikildi. İzmir valiliği ve belediye tarafından heykeltıraş Pietro Canonica'ya yaptırıldı. Koyu kırmızı renkli Afyonkarahisar mermerinden bir kaide ve Atatürk'ün atlı bronz heykelinden oluşur. Kaidenin üç cephesinde Kurtuluş Savaşı ve zafer konulu bronz kabartma vardır. 27 Temmuz 1932'de açılan anıtın kaidesi, mimar Asım Kömürcü tarafından hazırlandı. Heykel ise Roma'da yapıлып İzmir'e getirildi.⁷⁰

Kaide yapımı için 40.000 TL, heykel ve rölyefler için 150.000 TL, meydan düzenlemesi için 50.000 TL olmak üzere toplam 240.000 TL'ye mal oldu. Atatürk heykeli, dikdörtgen prizma şeklindeki kaidenin üzerindedir. Anıtta Atatürk, mareşal üniformasıyla ve savaş yöneten kumandan kimliği ile betimlenmiştir. Sol eliyle atın dizginlerini tutmakta, sağ kolu yere paralel olarak ileri doğru uzanmış işaret parmağı ile Akdeniz'i göstermektedir. Bu duruş, Atatürk'ün "**Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir ileri!**" emrini verdiği anı simgelemektedir. Kaidenin üç cephesinde, yan cephelerin yarısını, ön cepheyi tümüyle kaplayan Kurtuluş Savaşı ve zafer konulu bronz kabartma yer almaktadır.

Ön yüzde, Kurtuluş Savaşı'na katılan kahraman kadın ve askerlerimiz betimlenmiştir. Ön düzlemde ay yıldızlı bayrağı taşıyan beli hançerli kahraman bir köylü kızı İzmir yolunda ilerlerken görülmektedir. Ön Cephede, bronz harflerle: "**ORDULAR İLK HEDEFİNİZ AKDENİZ'DİR, İLERİ! BAŞKUMANDAN GAZİ MUSTAFA KEMAL, EYLÜL 1922**", Ön cephedeki rölyefin altında: "**BÜYÜK KURTARICIYA İZMİR'İN MİNNET VE ŞÜKRANI, KURTULUŞ: 9 EYLÜL**" yazılıdır.

Kaidenin sağ yan kısmında bulunan kabartma Kemalpaşa yolunda Belkahve mevkiinden ordunun İzmir'e yürüyüşünü gösteriyor. Bu sahnede, başkumandan, Belkahve mevkiindeki asırlık çınar ağacı altındaki çeşmeden avuçlarıyla su içmekte ve dört asker bir topu iple dağın tepesine çıkarmaya çalışmaktadır. Ayrıca silâh yüklü bir kağrı ve uzaktan İzmir Körfezi görünüyor.

Kaidenin sol yanındaki kabartmada, Türk ordusunun İzmir'e girişinin halkta uyandırdığı sevinç betimlenmiştir. Kabartmanın ayrıntılarına bakıldığında İzmir halkı ve askerlerin kavuşmasının yarattığı sevincin başarıyla verildiği görülür. Tüfeğini havaya kaldırmış bir Türk askeri ve cepheden dönen oğluna sarılmış bir ihtiyar, savaştan dönen babalarını kucklamaya koşan çocuklar, Asker oğlunu kavuşmanın sevinciyle kollarını havaya kaldırmış başı örtülü kadın bu ayrıntılardan bazılarıdır.⁷¹

⁷⁰ **Wikipedi**, "İzmir Atatürk Anıtı", erişim: 18.09.2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0zmir_Atat%C3%BCrk_An%C4%B1t%C4%B1

⁷¹ **İşte Atatürk**, "Atatürk Anıtı, İzmir", erişim: 18.09.2024, <https://isteaturk.com/g/icerik/Ataturk-Aniti-Izmir/1474>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

30 Ağustos 1922 Zaferinin 50. Yıldönümü

İzmir, Atatürk Anıtı⁷²

⁷² Görsel: Kent Yaşam, Alahattin Gürnirmak "Atatürk heykelinin rölyefindeki askerin koluna ne oldu?", 03.10.2016, erişim: 18.09.2024, https://kentyasam.com.tr/haber_detay.php?id=64870

Madeni Para Görseli: cumhuriyetparalari.com, "Pietro Canonica", 29.10.2023, erişim:26.09.2024, <https://cumhuriyetparalari.com/2023/10/29/pietro-canonica-1869-1959/>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

İzmir, Atatürk Anıtı⁷³

⁷³ Görseller: Kent Yaşam, Alahattin Gürirmak "Atatürk heykelinin rölyefindeki askerin koluna ne oldu?", 03.10.2016, erişim: 18.09.2024, https://kentyasam.com.tr/haber_detay.php?id=64870

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Josef Thorak (1889 – 1952)

7 Şubat 1889'da Viyana'da doğdu. 1903'ten itibaren Slovakya'da çömlekçi olarak çıraklık eğitimi aldı. Wienerberger çömlek fabrikasında çalıştı. Anton

Hanak'la birlikte sanat ve el sanatları okulunda çalışanlara yönelik bir kursa katıldı. 1911 yılında, Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'ne kabul edildi, eğitimini Ağustos 1915'te tamamladı. 1932'de Berlin-Tegel'deki St. Josef Kilisesi için sunak haçı ve diğer heykellerin yapımı kendisine emanet edildi. 1937'de Münih Akademisi'ne atandı.

Thorak, Türkiye'ye ilk kez Nisan 1934'te geldi. 1933 yazında, Propaganda Bakanı Joseph Goebbels'in kafasını modelledi. 1934'te Akademi'nin Berlin'deki bahar sergisinde Atatürk büstünün yanı sıra, Kasım 1923'te Adolf Hitler'in darbe girişiminde yer alan arkadaşı Ernst 'Putzi' Hanfstaengl'in portresi de sergilendi. Hitler'in en önemli sanatçılarından biri oldu.

1937 yılı baharında Münih Güzel Sanatlar Akademisi'ne heykel profesörü olarak atandı. Hitler, 3 Nisan 1937'de yıllık 7.000 RM temel maaşla profesör olarak atanma belgesini imzaladı. Kasım 1939'da, Bavyera Eyalet Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nın talebi üzerine Reich Bakanı Rust, Thorak'ın daha önce geri alınabilen kamu hizmeti pozisyonunu ömür boyu profesörlüğe dönüştürdü.

Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi veya yaygın kısa adıyla Nazi Partisi olan **NSDAP'a kabul edildi.** **Allach Porselen Fabrikası'nda sanat danışmanı olarak çalıştı.** Josef Thorak, Adolf Hitler ve Joseph Goebbels için "Üçüncü Reich"ın en önemli sanatçılarından biriydi. Bu nedenle diktatör ve propaganda bakanı onu yalnızca 1.041 sanatçıdan oluşan "Tanrı'nın bahşettiği" listeye dâhil etti. Hitler, Arno Breker, Fritz Klimsch ve Georg Kolbe'nin yanı sıra heykel alanında "yeri doldurulamaz sanatçılar" özel listesine yerleştirerek onu kutsal ilân etti. Diğer pek çok sanatçı gibi o da savaşın bitiminden sonra dini motifli daha fazla sanat eseri üretmeye başladı. 25 Şubat 1952'de Hartmannsberg Kalesi'nde öldü.⁷⁴ Sanatçı Atatürk'ün büst ve maskını yapmıştır.

⁷⁴ Aktuelles aus der Stadt Salzburg, "Joseph Thorak", erişim: 20.09.2024, <https://www.stadt-salzburg.at/ns-projekt/ns-strassennamen/josef-thorak>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

18. Josef Thorak: Ankara-Türk Tarih Kurumu ve DTCF, Atatürk Büstü

Yıl 1937. Atatürk, II. Türk Tarih Kongresi'nin 1937 Eylülünde İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda toplanması, bu kongreye Türk ve Türkiye tarihi ve arkeolojisi ile uğraşan yabancı bilginlerin de çağırılması, bu amaçla sarayın büyük muayede salonunda bir tarih sergisinin düzenlenmesi direktifini verir.

Serginin plânları, o zaman İstanbul Belediyesinde çalışan ünlü Alman şehircisi Prof. Dr. Wagner tarafından hazırlanır. Sergide yer alacak şeref köşesinin ortasına da Atatürk'ün bir büstünün konması plânlanır. O zamanlar Türkiye'de bulunan Thorak'a büstün konacağı yer gösterilir. Thorak burası için düşünülen büstlerin küçük olduğunu, kendisinin yaptığı daha büyük bir Atatürk büstü olduğunu ancak, bunun Münih Sanat Müzesi'nde bulunduğunu söyler.

Bunun üzerine, Berlin'e Alman İçişleri Bakanı'na telefon açılır ve kendisine Dolmabahçe Sarayı'nda düzenlenen sergiye konmak üzere Münih Sanat Müzesi'ndeki Atatürk büstünün istendiği, J. Thorak tarafından bildirilir. Bir saat sonra Alman Bakan, Heykeltıraş Thorak'ı arayarak, "Büst yola çıkarılmıştır." der. Sonradan öğrenildiğine göre Hitler, Atatürk'ün adını duyar duymaz derhal büstü gönderiniz emrini vermiştir. Büst vapurla kısa sürede İstanbul'a gelerek yerine kondu. Büstü çok beğenen Atatürk: "Bu artık memleket dışına çıkamaz." dedi. Türk Tarih Kurumu büstü sembolik bir bedelle (5.000 TL) satın aldı.

Atatürk'ün ölümünden ve Dolmabahçe'deki serginin kaldırılmasından sonra büstü Ankara'ya getirilerek Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi'nin holüne konur. Türk Tarih Kurumu binası yapılıncaya, büstün aslı kurum binasının giriş holünde hazırlanan kaideye yerleştirilir. Büstün bir kopyası da Fakülteye armağan edilir. Büst "Almanya'nın asil mermeri" denilen koyu yeşil bir mermer bloka kazılmış büyük bir sanat eseridir. Bütün sanatkârlar bu büstün Atatürk'ün en güzel ve en anlamlı portresi olduğunda ittifak ederler.⁷⁵

Thorak tarafından granit yontularak yapılan Atatürk büstünde Thorak, ağırlık noktasını enerjik ağız bölümüyle bağdaşan, sert ve çatılmış kaşlar üzerinde toplamıştır. Baş kısmını sıkı bir şekilde çevreleyen kabartma blok, baskınlığı, azmi, irade gücünü birleştirmekte ve Atatürk'ü enerjik bir kişilik olarak ortaya çıkarmaktadır.⁷⁶

⁷⁵ Belleten Türk Tarih Kurumu, Uluğ İğdemir "Türk Tarih Kurumu Binasının Giriş Holündeki Atatürk Büstünün Öyküsü", erişim: 20.09.2024, <https://belleten.gov.tr/tam-metin/3292/tur>

⁷⁶ Goethe İnstitut, Burcu Doğramacı, Ankara, 2010, "Oturan Atatürk Anıtı", erişim: 21.09.2024, <https://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/mon/den/trindex.htm>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

SEVGİLİ EBEDE ATATÜRK /
TARİH KURUMUNUN
BEKLEDİĞİN MAKSATLARI-
BİZ VE BİZDEN SONRA
GELECEKLER
AŞK İLE TAKİP EDECEĞİZ
İSMET İNÖNÜ

DTCF (Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi), Atatürk Büstü⁷⁷

Türk Tarih Kurumu, Atatürk Büstü⁷⁸

Atatürk Büstü; J. Thorak, 1937⁷⁹

⁷⁷ Görsel: Geothe İnstitut, Burcu Doğramacı, Ankara, 2010, "Oturan Atatürk Anıtı", erişim: 21.09.2024, <https://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/mon/den/trindex.htm>

⁷⁸ Görsel: Belleten Türk Tarih Kurumu, Uluğ İğdemir "Türk Tarih Kurumu Binasının Giriş Holündeki Atatürk Büstünün Öyküsü", erişim: 20.09.2024, <https://belleten.gov.tr/tam-metin/3292/tur>

⁷⁹ Atatürk Ansiklopedisi, Vildan Çetintaş "Atatürk'ün Sağlığında Yapılan Heykelleri", 13.04.2024, erişim: 21.09.2024, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturkun-sagliginda-yapilan-heykelleri/>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

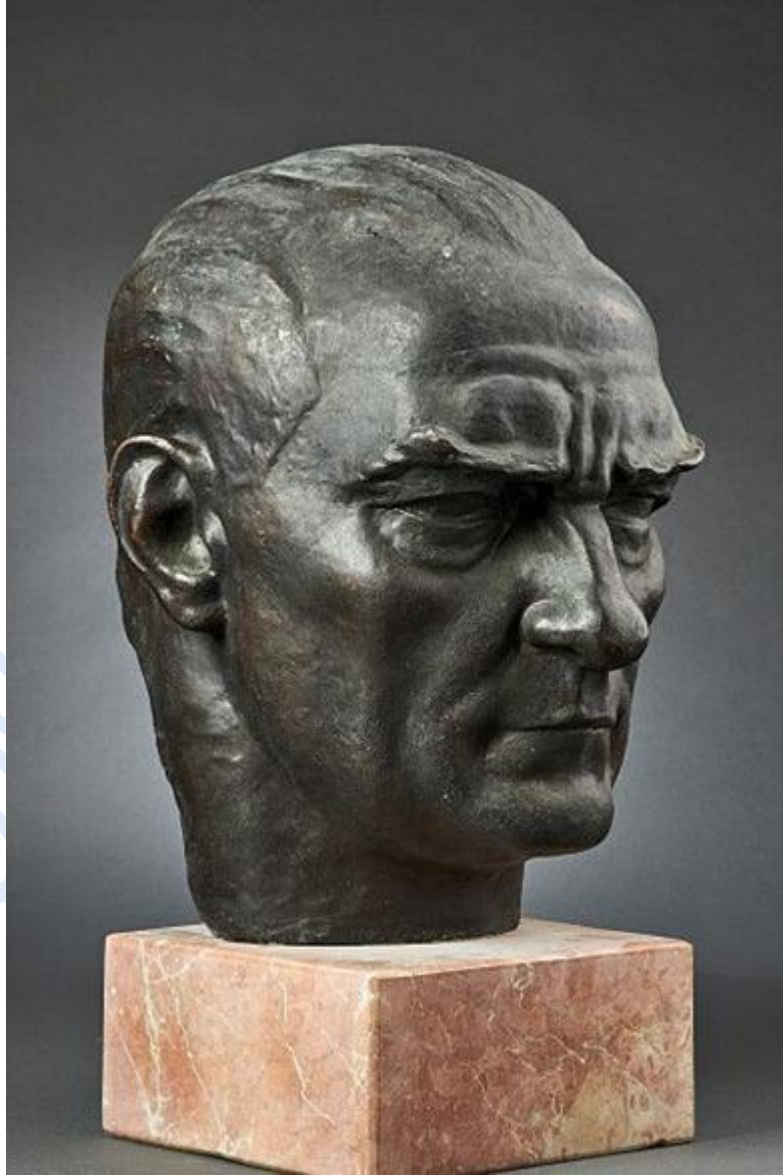

19. Josef Thorak: Kemal Atatürk Büstü

Josef Thorak'ın yaptığı 'Kemal Atatürk Büstü', 12cm. taban dahil 57 cm. yüksekliğindedir. Bronzdan yapılmıştır.

J. Thorak 1935'ten itibaren, Ankara'daki Güven Anıtı'nın tamamlanmasından sonra, Türkiye'deki çok sayıda kamu binası için Atatürk büstü yapmakla görevlendirildi.

Heinrich Hoffmann'a göre Hitler de Thorak'ın yaptığı bir Atatürk büstüne sahipti ve bunu 'değer verdiği eşyalarından biri' olarak görüyordu; muhtemelen Thorak'ın şekillendirdiği belirgin ve kararlı yüz ifadesi bunda rol oynamıştır.⁸⁰

Kemal Atatürk Büstü; J. Thorak

⁸⁰ German Art Gallery, "Josef Thorak, Der Athlet", erişim: 21.09.2024, <https://germanartgallery.eu/josef-thorak-der-athlet/> (Görsel de aynı kaynak)

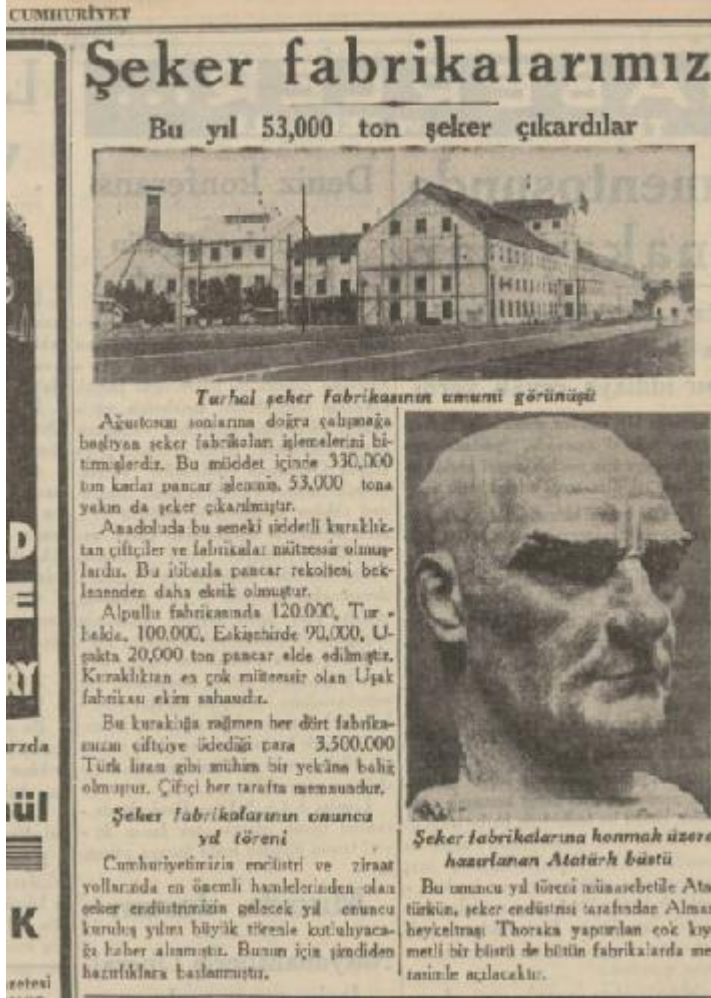

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Atatürk'ün bu portre büstü, Thorak'ın çeşitli zamanlarda ve çeşitli nedenlerle çok sayıda çoğaltılan, kopyalanan Atatürk büstlerinin orijinalidir.⁸¹

İkinci Tarih Kurultayı Anısı olarak 1937 yılında bastırılan 6 kuruşluk PTT pulu üzerine J. Thorak'ın yaptığı Atatürk büstü grafiği kullanılmıştır.⁸²

Cumhuriyet gazetesinin 4 Birincikanun (Aralık) 1935 tarihli sayısının dördüncü sayfasında "Şeker Fabrikalarımız" konulu ve "Bu onuncu yıl töreni münasebeti ile Atatürk'ün, şeker endüstrisi tarafından Alman heykeltıraşı Thorak'a yaptırılan çok kıymetli bir büstü de bütün fabrikalarda merasimle açılacaktır." içerikli haberden; büstün şeker endüstrisi tarafından ve şeker fabrikalarına dağıtılmak üzere de yaptırıldığı anlaşılmaktadır.⁸³

⁸¹ Biyografi, "Josef Thorak", erişim: 21.09.2024, <https://www.biyografi.info/kisi/josef-thorak>

⁸² <https://lcivelekgolu.blogspot.com/>. "64 yıl önce bugün, Ankara Güven Park'taki yarım kalan Emniyet Anıtı'nı tamamlayan Avustralyalı - Alman" heykeltıraş Josef Thorak", 25.02.2016, erişim: 22.09.2024, <https://lcivelekgolu.blogspot.com/2016/02/tarihten-bugune-dusen-notlar-26-subat.html>

⁸³ İÜ, "Gazeteden Tarihe Bakış Projesi", Cumhuriyet, 04.12.1935, erişim: 21.09.2024, http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/GAZETE/cumhuriyet/cumhuriyet_1935/cumhuriyet_1935_birincikanun_/cumhuriyet_1935_birincikanun_4_.pdf

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Şeker fabrikalarının açılışının onuncu yılı olan 1936'da bütün şeker fabrikalarının tamamına gönderilmek üzere J. Thorak'a yaptırılan büstlerden bir tanesi de 1926'da açılan Alpullu Şeker Fabrikası'ndadır.⁸⁴

İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun "Ülkümüz demokrasi ve cumhuriyet için çalışmaktır" sloganıyla⁸⁵ çıkardığı, 1934 – 1979 arasında 934 sayı yayımlanan

haftalık fikir, kültür ve edebiyat dergisi⁸⁶ "Yeni Adam", Thorak'ın yaptığı Atatürk büstüne yer vermiştir.⁸⁷

H. Froembgen tarafından yazılan "Kamal Atatürk - Soldat Und Führer (Asker ve Lider)" adlı Almanca yazılmış kitabının (Franck'sche Verlagshandlung, 1935) kapağında da aynı büstün fotoğrafı kullanılmıştır.⁸⁸

⁸⁴ Görsel: Google Haritalar, "Alpullu Şeker Fabrikası", Gökhan Karataş, Eylül 2023, erişim: 22.09.2024, <https://www.google.com.tr/maps/place/Alpullu+%C5%9Eeker+Fabrikasi/@41.366593,27.142976,3a,75y,90t/data=...>

⁸⁵ Vikipedi, "Yeni Adam", erişim: 23.09.2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/Yeni_Adam

⁸⁶ Atatürk Ansiklopedisi, Yasemin Türkkhan Tunalı "Yeni Adam Dergisi", 03.03.2024, erişim: 21.09.2024, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/yeni-adam-dergisi/>

⁸⁷ Alpullu, Hüner Şencan "Atatürk'ün Büstü", erişim: 21.09.2024, https://www.alpullu.org/A/ataturkun_bustu.html

⁸⁸ Nadir Kitap, "Kamal Atatürk - Soldat Und Führer", erişim: 21.09.2024, <https://www.nadirkitap.com/kamal-ataturk-soldat-und-fuhrer-hanns-froembgen-kitap23341742.html>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Thorak'ın yaptığı Atatürk Büstü, 1933-1949 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti Matbuat Umum Müdürlüğü tarafından 49 sayı çıkartılan La Turquie Kemaliste dergisinin kapağında da kullanılmıştır.⁸⁹ (Sayı: 45, Ekim 1941; Fransızca)

⁸⁹ <https://lcivelekoglu.blogspot.com/>. "64 yıl önce bugün, Ankara Güven Park'taki yarım kalan Emniyet Anıtı'nı tamamlayan Avustralyalı - Alman" heykeltıraş Josef Thorak", 25.02.2016, erişim: 22.09.2024, <https://lcivelekoglu.blogspot.com/2016/02/tarihten-bugune-dusen-notlar-26-subat.html>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

20. Anton Hanak (1875 – 1934), Josef Thorak (1889 – 1952): Ankara-Güven Anıtı, Atatürk Kabartması (1935)

Anton Hanak (22 Mart 1875, Brünn – 7 Ocak 1934, Viyana), Avusturyalı bir heykeltıraş ve sanat profesörüydü. Eserleri Ekspresyonizm ile ilişkili olup, vizyoner-sembolik bir karaktere sahiptir. Viyana Güzel Sanatlar

Akademisi'nde Edmund von Hellmer ile çalıştı. 1913'te Kunstgewerbeschule'de öğretmen, 1932'de Akademi'de profesör oldu. Çeşitli binalar için dekoratif heykeller yarattı. 1920'lerde Viyana şehrinin konut geliştirmeleri için benzer çalışmalar yaptı. Ayrıca portre büstleri ve anıtları da vardır. 1934 yılında kalp krizinden öldü ve Hietzinger Friedhof'a gömüldü. Üzerinde çalıştığı son proje

tamamlayamadan öldüğü Ankara'daki " **Güven Anıtı**" idi.⁹⁰

Güven Anıtı'nda iki büyük figür, üç kademeli frizin üzerinde yer alır. Bu iki figürün arkasında, yukarı doğru yükselen blok bulunmaktadır. Anıtta yer alan birisi genç diğeri yaşlı iki figür, Herkül gibi kaslı olarak biçimlendirilmiştir. Ellerindeki ahşap görünümlü nesnelere gücü, bağlılığı ve vatan savunmasını simgeler.

Ön cephede bu iki figürün bulunduğu kaide altında "Türk Öğün Çalış Güven" yazılıdır. Ön yüzeydeki bu yazının sağına ve soluna polis ve jandarmanın savaş sırasında halka olan yardımı ve ilgisini anlatan iki bronz kabartma yerleştirilmiştir. Buradaki betimlemede işlenen tema, polis ve jandarmanın, halkın "güvenliği" yolundaki çabalarıdır.

Arka cephede ise Atatürk ve dört gençten oluşan yüksek kabartma dışında tarım alanındaki zanaatkârlar, bilim ve sanatla uğraşan Türk insanının betimlemeleri kabartma olarak işlenmiştir.

Heykellerin bronz dökümleri, Viyana yakınlarındaki Erdberg dökümhanesinde tamamlanmıştır. Kaidedeki taşlar ve kabartmalar İç Anadolu'da volkanik bir kayaç olan Andezitten (Ankara Taşı) yontulmuş-biçimlendirilmiştir. Tasarımı ve biçimlendirilmesi Avusturyalı sanatçılar tarafından yapılan bu anıtta; Türk taş ustaları da çalışmıştır.

Orta bloğun iz düşümünde önde ve arkada birer havuz bulunmaktadır.⁹¹

⁹⁰ Wikipedia, "Anton Hanak", erişim: 23.09.2024, https://en.wikipedia.org/wiki/Anton_Hanak

⁹¹ Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi, Necmettin Yağcı "Ankara Güven Anıtı'nın Toplumsal ve Fiziksel Açından Çere ile İlişkisi", erişim: 23.09.2024, <https://www.ulakbilge.com/makale/pdf/1548075040.pdf>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Ankara, Güven Anıtı (1940'lardaki biçimi)⁹²

Ankara, Güven Anıtı Heykel Grubu

Görsel 3: Türk Jandarması, Görsel 4: Türk Polisi, Görsel 5: Türk Aydını, Görsel 6: Türk Köylüsü

⁹² Görseller: Wikipedi, "Güvenlik anıtı", 23.09.2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCvenlik_An%C4%B1t%C4%B1

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

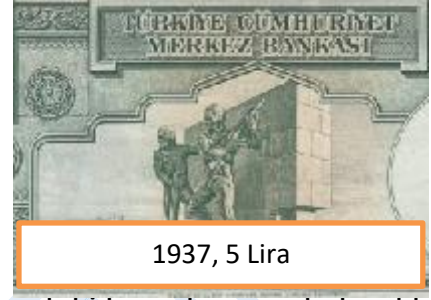

28.10.1934'te açılan Güven Anıtı'nın kaidesi 37 m. uzunluğunda, orta blok 8 m., yan kanatlar 2 m., bronz figürlerin boyu ise 6 metredir. Hanak öncelikle anıtın arka yüzündeki ana rölyef dışındaki bölümleri, Hanak'ın öğrencileri Franz Xaver Wirth, Adolf Treberer, Max Rieder, Hermann Trebcrer ve Roland Bohr; arka yüzündeki "halkın koruyucusu Gazi" temalı dev boyuttaki ana rölyefi ise Josef Thomk'a yaptırdı ve açılışı 1935'te yapıldı.

1939, 1000 Lira

Banknotlar⁹³

1937, 5 Lira

Hanak, burası için iki ayrı tasarım plânlamıştı: Yandaki İnsanlar aynı kalmakla birlikte, Gazi birinde halkı kollarıyla sarmış durumda diğerinde ise çarpmıha gerilen İsa gibi kollarını iki yana açmış durumdaydı. Thorak ise bunlardan oldukça farklı bir ürün ortaya çıkardı. Açılışı 1935'te yapılan bu bölümde "Halkın koruyucusu ve yol gösteren deha olarak" betimlenmiş Atatürk'ü bedenini örten bir pelerine sarınmış olarak, asık suratlı bir biçimde, ölçek olarak kendisinden daha küçük olan adaleli dört erkek figürünün arasında tasvir etti.⁹⁴

Josef Thorak, Ankara Güven Park'ta bulunan 'Güven Anıtı'. Yükseklik: 8 metre.⁹⁵

⁹³ cumhuriyetparalari.com, "Sneschana Russewa-Hoyer", 29.10.2023, erişim:26.09.2024, <https://cumhuriyetparalari.com/2023/10/29/anton-hanak-1875-1934/>

⁹⁴ kebikedergi.wordpress.com, Y. Emre Gürbüz ve Can Ertuna "Utopyaların Nostaljiye Dönüştüğü Süreçte Bir Simgenin Öyküsü: Ankara Güvenlik Anıtı ve Heykeltıraş Anton Hanak", erişim: 22.09.2024, https://kebikedergi.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/07/06_gurbuz-ertuna.pdf

⁹⁵ German Art Gallery, "Josef Thorak, Der Athlet", erişim: 21.09.2024, <https://germanartgallery.eu/josef-thorak-der-athlet/>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

İkinci Bölüm

Türkiye ve KKTC Dışındaki Atatürk Heykelleri

21. Heykeltıraş Jeffrey L. Hall: ABD – Washington, Atatürk Heykeli (2013)

ABD'nin başkenti Washington, DC'deki, 1936-1989 arasında Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği olarak kullanılan, halen Türk Büyükelçiliği Konutu'nun yanında yer alan ve Amerikan İç Savaşı'ndaki Birlik Generali Philip Sheridan'ın atlı heykelinin bulunduğu Sheridan Circle Meydanı'ndadır.

Heykeli, 20. yüzyılın son çeyreğinin en büyük heykeltıraşlarından biri olan Frederick Rick Hart'ın (1942-1999) eski asistanı heykeltıraş Jeffery L. Hall Virginia'daki stüdyosunda yapmıştır. Sanatçı, Atatürk hakkında önceden hiçbir şey bilmiyordu. Ancak çalışmasına başlamadan önce Atatürk hakkında yüzlerce fotoğraf ve eski filmleri izleyerek, Atatürk ve onun kişiliği hakkında bilgi sahibi oldu.

ABD'deki Türkiye Büyükelçiliği ve Amerikan Atatürk Toplumu'nun katkılarıyla dikilen heykelin masrafları Ataturk Society of America / Amerika Atatürk Derneği - ASA'nın kurucusu ve Onursal Başkanı Hudai Yavalar ve eşi Mirat Yavalar çifti tarafından karşılandı.

Heykelin açılışı, Cumhuriyet'in kuruluşunun 90., Atatürk'ün ölümünün 75. yıldönümüne denk gelen 2013 yılı 10 Kasım'ında yapıldı. Açılışa Türk-Amerikalı yurttaşlar, yabancı diplomatlar ve diğer konuklar katıldı. Açılışı Türkiye'nin Washington Büyükelçisi Namık Tan, ASA kurucu başkanı Hüdai Yavalar, ASA başkanı Prof. Bülent Atalay ve heykeltıraş Jeffrey Hall birlikte yaptılar.

İlgili kurumlardan izin alınarak dikilen heykel, Türk-Amerikan mimar Nuray Anahtar'ın çizdiği plana uygun olarak, Türk Büyükelçiliği Konutu'nu çevreleyen duvardaki bir girinti olan yarım daire şeklindeki bir korkuluğun ortasına yerleştirilmiştir. Burada Atatürk'ün "**Yurtta barış, Dünyada barış**" özlü sözü İngilizce olarak (**Peace at Home, Peace in the World**) yazılıdır.

Bu heykel, ABD'de kamuya açık alandaki ilk Atatürk heykelidir. Bronzdan yapılmıştır ve 208 cm. boyundadır.

Heykelde, Atatürk bir öğretmen, bir reformist olarak betimlenmiştir. Başı açık, takım elbiseli ve yeleklidir. Yeleğinin üzerinde cep saati zinciri ve sağ yakasının kısmen örttüğü madalyası yer almıştır. Kravatı "negatif eğim" (sol üstten sağ alta) stili olan Amerikan Çizgilidir.

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Sol elinde kalın bir kitap, “Nutuk” vardır. İşaret parmağı kitabın bir yerinde kaldığı yeri tutmaktadır. Sağ el, işaret parmağıyla bir noktayı vurgular ve konuşur gibidir.^{96, 97}

ABD – Washington, Atatürk Heykeli (2013)⁹⁸

⁹⁶ Atatürk Society of Amerika, “Kemal Atatürk’ün Heykeli / Atatürk’ün yeni heykeli, ABD’deki 20. yüzyılın en büyük liderlerinden birinin anısına dikilen ilk kamusal anıtı temsil ediyor.”, erişim: 28.09.2024, <http://aturksociety.org/aturk-statue/>

⁹⁷ Turkish Society of Canada, “Atatürk in Washington / Tarihi bir açılış: ABD’de kamu alanına ilk Atatürk heykeli dikildi.”, erişim: 28.09.2024, <https://turkishcanada.org/aturk-heykeli/>

⁹⁸ Görsel: Facebook, “Atatürk Society of Amerika”, 20.05.2023, erişim: 30.09.2024, <https://www.facebook.com/photo/?fbid=626398952848420&set=a.626398932848422>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

22. Gabriel Ruhi Tuna: ABD –Michigan, Atatürk Büstü (2019)

Atatürk Büstü, ABD'nin Michigan eyaletinin Wixom kentinde bulunan ve

kısa adı TACAM olan Michigan Türk-Amerikan Kültür Derneği (Turkish American Cultural Association of Michigan) tarafından yaptırılan Atatürk Parkı'nın girişindedir.

Büst, Kanada'nın Toronto kentinde yaşayan heykeltıraş Gabriel Ruhi Tuna'ya yaptırıldı.⁹⁹

Büstün kaidesinde "M. Kemal Atatürk 1881-1938" yazılıdır.

Gabriel Ruhi

Tuna,¹⁰⁰ İran'ın Doğu Azerbaycan eyaletinde doğmuş (1965) heykeltıraş ve ressamdır. Azerbaycan'ın özerklik isteğini betimleyen bir karikatür çizdiği için tutuklanmış; 7 yıl İran'da hapis yatmıştır. Hapisten çıktıktan sonra, zulüm gördüğü için 1999 yılında Türkiye'ye gelmiştir. 2006 yılında Türkiye'den vatandaşlık alamadığı için eşi ile birlikte Kanada'ya yerleşmiş; 30 Ekim 2021'de Kanada'da vefat etmiştir.¹⁰¹

Sanatçı, 14.05.2019'da bir gazetede yayımlanan röportajında şöyle demiştir: "İran-Tebriz yakınlarında Meraga'da doğdum ama Anadolu kökenliyim. Heykeltıraşım. Ayrıca resim ve müzikle de ilgileniyorum.

Anadolu hepimizin yüreğindedir. Anadolu insanı dünyanın neresine giderse gitsin kültürünü götürür. İlk olarak kolejde güzel sanatlar aldıktan sonra York Üniversitesi'nde de görsel sanatlar üzerine eğitim aldım. Şimdi ise Ryerson Üniversitesi'nde müzik üzerine eğitim alıyorum.

⁹⁹ TELE1, "Türkiye dışında en büyük Atatürk Parkı, ABD'de Michigan'da açılıyor", 04.05.2019, erişim: 11.10.2024, <https://www.tele1.com.tr/turkiye-disinda-en-buyuk-ataturk-parki-abdde-michiganda-aciliyor>

¹⁰⁰ Görsel: Kanada Alevi Kültür Merkezi (Canadian Alevi Culture Center), "Gabriel Ruhi TUNA", erişim: 11.10.2024, <https://kanadaalevi.com/gabriel-ruhi-tuna/>

¹⁰¹ Vikipedi, "Ruhi Tuna", erişim: 11.10.2024, [https://tr.wikipedia.org/wiki/Ruhi_Tuna#:~:text=Ruhi%20Tuna%20\(23%20Aral%C4%B1k%201965,tarihi%20ki%C5%9Filik%20i%C3%A7in%20heykel%20haz%C4%B1rlam%C4%B1C5%9Ft%C4%B1](https://tr.wikipedia.org/wiki/Ruhi_Tuna#:~:text=Ruhi%20Tuna%20(23%20Aral%C4%B1k%201965,tarihi%20ki%C5%9Filik%20i%C3%A7in%20heykel%20haz%C4%B1rlam%C4%B1C5%9Ft%C4%B1)

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Tebriz'den ayrıldıktan sonra Türkiye'de 8 yıl kaldım. Anadolu'da çeşitli heykellerim var. Kanada'daki ilk heykel çalışmam 2007 yılında Carassauga festivali için hazırladığım Atatürk büstü olmuştur. Onu hiçbir kaynak fotoğraf kullanmadan, kafamdan yapmıştım. 2008'de bir de Atatürk rölyefim oldu.

Yaptığım bir diğer Atatürk büstü ise ABD, Michigan'da bulunan TACAM isimli sivil toplum kuruluşunun merkezinin olduğu Atatürk Parkı'na konulacaktır."¹⁰²

Radyo Barış'ın, "1000 köye 1000 Atatürk büstü" kampanyasında, polyester malzemeden yapılmış ve bin adet çoğaltılmış Atatürk büstü de sanatçıya aittir.¹⁰³

Michigan, Atatürk Park: Atatürk Büstü ¹⁰⁴

¹⁰² Perfectgazete (Kanada'nın Türkçe Sesi), "Gabriel Ruhi Tuna", 14.05.2019, erişim: 11.10.2024,

¹⁰³ Haber7com, "1000 köye 1000 Atatürk büstü", 28.04.2006, erişim: 23.10.2024,

<https://m.haber7.com/guncel/haber/153537-1000-koye-1000-ataturk-bustu>

¹⁰⁴ Görsel: TACAM, "Opening of Ataturk Park (Atatürk Parkı'nın Açılışı)", erişim: 11.10.2024,

<https://tacam.org/2019/events/opening-of-ataturk-park/>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Michigan, Atatürk Park: Atatürk Büstü¹⁰⁵

¹⁰⁵ Görsel: TACAM, "Opening of Ataturk Park (Atatürk Parkı'nın Açılışı)", erişim: 11.10.2024, <https://tacam.org/2019/events/opening-of-ataturk-park/>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

23. Madame Tussauds Müzesi Heykeltıraşları: Almanya-Berlin, Atatürk'ün Balmumundan Yapılmış Heykeli (2005)

Madame Tussauds Müzesi, merkezi Londra'da bulunan balmumu heykel müzesidir. Müzeyi, balmumundan heykel ustası Marie Tussaud (1761-1850) kurmuştur. İstanbul ve Berlin dahil 24 kentte şubesi vardır.¹⁰⁶

Müzenin Londra'daki merkezindeki Atatürk'ün balmumundan yapılmış ilk heykeli

Atatürk'e benzemiyordu. Prof. Yılmaz Büyükerşen'in 1966'da gördüğü biçimiyle "Çiçek bozuğu yüzlü, omuzları düşük bir frak giymiş, hiçbir Türkün beğenmediği, Atatürk'ten başka herkese benzetebilen bir heykel" idi. Birçok kişi ve Büyükerşen, hatta büyükelçiler bu durumu müzeye ileterek, heykelin değiştirilmesini talep ederler. Ancak müze yetkililerine kabul ettiremezler.

Salt bu nedenle balmumu ve heykel yapımını öğrenerek, birçok heykel yapan Büyükerşen, Müzedeki heykelinin Atatürk'e benzemediğini ve değiştirilmesini de müzenin kabul etmediğini, Eskişehir'de komutan İbrahim Fırtına'ya anlatır. Sayın Fırtına da Harp Akademileri komutanı iken, Koç Grubu başkanı Mustafa Koç'a bu durumu ileterek, "Siz özel sektörsünüz, Londra Madame Tussauds'daki Atatürk heykelini siz değiştirirsiniz" der.¹⁰⁷

Bunun üzerine Koç grubu müze ile iletişime geçer. "Müze yönetimi iki koşulla kabul eder. Müzenin Baş heykeltıraşı, Profesör Büyükerşen'le birlikte çalışacak, Koç grubu tüm masrafları karşılayacak ve üstüne 70 bin pound ödeyecekti.

İki karşı koşulla yanıt verilerek kabul edilir. Müzenin heykeltıraşı öncelikle Lord Kinross'un Atatürk biyografisini okuyacak, ardından Anıtkabir'i görecek, sonra heykele başlayacaktı. Çünkü Atatürk, sadece vücut ölçülerinden, fotoğraflarından ibaret değildi. Önce Atatürk'ün dehasını, ışıltısını, Türk milletinin Atatürk'e sevgisini, saygısını tanımak gerekiyordu.

¹⁰⁶ VİKİPEDI, "Madame Tussauds"

¹⁰⁷ HABERTÜRK, haberturk.com, Yılmaz Büyükerşen, Balçıçek İlter'e konuştu "Her şey Atatürk'e benzemeyen o heykel yüzünden başladı"

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Heykel için, Atatürk'ün 10 Kasım 1938'de vefatından hemen sonra alınan ve Anıtkabir'de korunan birebir yüz maskı kopyalandı. Vücut ölçülerini ve karizmasını ortaya koyan fotoğrafları Prof. Büyükerşen verdi. Atatürk'e dair tüm askeri organizasyonu da Kurmay Albay İsmet Çinkı üstlendi.¹⁰⁸

Türkiye'ye gelen ekibe verilen pek çok görsel ve yazılı materyal sonucunda

elde edilen verilerle¹⁰⁹ ve yaklaşık bir yıl süren çalışma sonucunda, Komutan İbrahim Fırtına'nın vesile olduğu, Profesör Yılmaz Büyükerşen'in danışmanlığını yaptığı projeye esas, Atatürk'ün yeni heykeli ortaya çıkar¹¹⁰.

Madame Tussauds başka heykeltıraşların çalışmalarını kabul etmiyordu. Bu nedenle Atatürk'ün yenilenen heykeli, müzenin Londra Stüdyoları'nda, 30'un üzerinde kendi heykeltıraşları olan sanatçı ve tasarımcı tarafından ve Madame Tussauds Londra'da

bulunan Atatürk figürü esas alınarak yapıldı. Bu heykelde Atatürk, dünya çapında bir devlet adamı olarak öne çıktığı ve üçüncü kez cumhurbaşkanı seçildiği 1931 yılındaki haliyle tasvir edilmiştir.¹¹¹

Koç Grubunca yenilenen Atatürk'ün balmumu heykelinin açılışı, 10 Kasım 2005'te Madame Tussauds Müzesi'nde yapıldı. Koç Grubu Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Koç törende şu konuşmayı yapar: "Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün aslına uygun balmumu heykelinin açılışını, Atatürk'ün ölüm yıldönümü olan 10 Kasım tarihinde yapmak bizim için çok anlamlı. Zira fiziken aramızda olmasa da, 20. Yüzyılın liderleri arasında, peşinden kitleleri sürükleyebilecek karizmaya ve öngörüye sahip, idealleri halen yaşayan ve fikirleri ile 'ölümsüz' başka bir lider yok..."¹¹²

¹⁰⁸ Sözcü, sozcu.com.tr, Yılmaz Özdil "İki Mustafa..."

¹⁰⁹ Hürriyet bigpara, hurriyet.com.tr, "Koç: Atatürk heykelini gerçeğe uydurduk"

¹¹⁰ GÖRSEL: Sözcü, sozcu.com.tr, Uğur Dünder "Mustafa Koç'un Atatürk sevgisi..."

¹¹¹ Vatan, "İşte en gerçekçi Atatürk heykeli", 06.11.2016, erişim: 03.10.2024,

<https://www.gazetevatan.com/arsiv/iste-en-gercekci-ataturk-heykeli-1003729>

¹¹² Koç, koc.com.tr, "Koç Holding'ten Ulu Önder'e Saygı"

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Atatürk'ün Madame Tussauds Londra Müzesi'ndeki yenilenen heykeli, belirli zamanlarda müzenin Madame Tussauds Berlin (2008-2010) ve Madame Tussauds İstanbul şubesi (2016) açılışlarında da sergilenmiş, sonra tekrar Londra'daki merkezine götürülmüştür. Ancak Almanya Türk toplumu, diplomatik temsilcilerimiz ve STK'larca heykelin Berlin'de sürekli sergilenmesi talep ediliyordu. Bu konuda özellikle, Yürüyen Köşk Derneği Başkanı ve Emekli Ataşe Metin Erdoğan başta olmak üzere, Türklerin 7 yıl süren yazışma ve çabaları sonucunda müze yetkilileri ikna edilerek heykel, Cumhuriyet'imizin yüzüncü yılı olan 2023'te süresiz olarak Berlin'e getirildi.

Açılış, 10 Kasım 2023'te yapıldı. Atatürk'ün balmumu heykelinin açılışını, Yürüyen Köşk Derneği Başkanı ve Emekli Ataşe Metin Erdoğan ile Türkiye'nin Berlin Başkonsolosu İlker Okan Şanlı birlikte yaptılar. Başkonsolos şöyle konuştu: "Heyecanlıyız, mutluyuz, gururluyuz. Atamızın heykelinin Berlin'de olması buradaki Türk toplumuna da yakışan bir şey. Zamanlaması da olağanüstü. Cumhuriyet'in 100. yılını kutluyoruz. Aynı zamanda Atamızın aramızdan ayrılışının 85. yılı olması nedeniyle de anlamlı. Heykelin burada olması Türk toplumuyla Alman toplumu arasındaki bağın güçlenmesine ve Atatürk'ün ideallerinin daha geniş kitlelere ulaştırılmasına yardımcı olacaktır."

Berlin Madame Tussauds Müzesi Müdürü Nadja Troublefield de yeniden sergilenen Mustafa Kemal Atatürk'ün balmumu figürünün özel önemine işaret ederek "Mustafa Kemal Atatürk'ün sergimize dahil edilmesi, Madame Tussauds Berlin için önemli bir adım. Bu eşsiz kişiliği koleksiyonumuza katmaktan gurur duyuyoruz. Sadece Türk toplumu için değil tüm ziyaretçiler için büyük önem taşıyacağına inanıyoruz." ifadelerini kullandı.¹¹³

Müzedeki Atatürk heykeli için ayrılan bölümde Atatürk'le ilgili görsellere de yer verilmiştir. Bunlar; kapağında Atatürk olan TIME dergisinin fotoğrafı; Atatürk'ün elinde tebeşirle önünde yer aldığı fotoğraftaki kara tahta (Harf Devrimi); Atatürk hakkında özet bilgilerin yazılı olduğu bir tablo; Atatürk'ün ölüm anını sembolize eden, 09.05'i gösteren saat ve Türkiye'nin tapusu Mustafa Kemal Atatürk görselleridir.¹¹⁴

¹¹³ AA, "Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün balmumu heykeli, Berlin'de ziyarete açılıyor", 09.11.2023, erişim: 03.10.2024, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/buyuk-onder-gazi-mustafa-kemal-ataturkun-balmumu-heykeli-berlinde-ziyarete-aciliyor/3049132>

¹¹⁴ Kalpak TV, "Atatürk Heykeli Dünyanın En Prestijli Müzesinde// 7 Yıllık Mücadele", 09 Şubat 2024, erişim: 04.10.2024, <https://www.youtube.com/watch?v=5AhNirztKbM>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Madame Tussauds Berlin, Atatürk'ün Balmumundan Yapılmış Heykeli¹¹⁵

¹¹⁵ Görseller: Haberci Gazete, "Atatürk'ün balmumu heykeli, Berlin'de ziyarete açılıyor", 09 Şubat 2024, erişim: 04.10.2024, <https://www.youtube.com/watch?v=5AhNirtzKbM>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Madame Tussauds Berlin Müzesi, Atatürk'ün Balmumundan Heykeli ¹¹⁶

¹¹⁶ Google Haritalar, "Madame Tussauds Berlin Müzesi", "Fotoğraf: Mike K. Eyl 2024", erişim: 04.10.2024

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

24. Vladimir Caridha: Arnavutluk–Elbasan, Atatürk Büstü (2023)

Atatürk'ün bu büstü, Arnavutluk'un iç kesimlerinde ve Shkumbin Nehri'nin sağ kıyısında yer alan ve orta büyüklükte bir kent olan Elbasan'daki Rinia Park¹¹⁷ içinde bulunuyor.

Büst, Elbasanlı ünlü sanatçı heykeltıraş Vladimir Çaridha tarafından yapıldı ve aynı kentteki Rinia Park'a 19 Mart 2023'te yerleştirildi.¹¹⁸

Türk devletinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün Elbasan'daki büstü, Maltepe Belediyesi ve o dönemki başkanı Ali Kılıç'ın hediyesidir¹¹⁹

Büstün kaidesinde **“Mustafa Kemal ATATÜRK / 1881-1938”** ile Atatürk'ün **“Yurtta Barış, Dünyada Barış”** özlü sözü Türkçe, Arnavutça (**PAQE NË MËMËDHE, PAQE NË BOTË**) ve İngilizce (**PEACE AT HOME, PEACE IN THE WORLD**) olarak yazılıdır.

Arnavutluk, Elbasan: Atatürk Büstü¹²⁰

¹¹⁷ Boom Landscape, “Rinia Park Elbasan”, erişim: 18.10.2024, <https://boomlandscape.nl/en/work/rinia-park-elbasan-al/>

¹¹⁸ elbasani, “Dëmtohet busti i Ataturkut në Elbasan, një qytetar denoncon ngjarjen (Elbasan'da Atatürk'ün büstü hasar gördü, bir vatandaş olayı kınadı)”, erişim: 18.10.2024, <https://elbasanion.al/demtohet-busti-i-ataturkut-ne-elbasan-nje-qytetar-dennoncon-ngjarjen/>

¹¹⁹ euronews.albania, “Busti i Ataturkut në Elbasan shkakton debat e kundërshti (Atatürk'ün Elbasan'daki büstü tartışma ve tartışmalara neden oldu)”, 18.06.2023, erişim: 18.10.2024, <https://euronews.al/busti-i-ataturkut-ne-elbasan-shkakton-debat-e-kundershti/>

¹²⁰ euronews.albania, “Busti i Ataturkut në Elbasan shkakton debat e kundërshti (Atatürk'ün Elbasan'daki büstü tartışma ve tartışmalara neden oldu)”, 18.06.2023,

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Arnavutluk, Elbasan: Atatürk Büstü ¹²¹

¹²¹ Google Haritalar, "Busti Mustafa Kemal Atatürk (439Q+5Q Elbasan ilçesi, Arnavutluk)", Loreta Tutulaku, May 2023, erişim: 18.10.2024,
<https://www.google.com/search?q=google+%C3%A7eviri&oq=google+%C3%A7&aqs=chrome.1.69i57j35i39j0i6.9216j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

25. Eldarov (Eldarov Ömər Həsən oğlu): Azərbaycan-Bakü, Atatürk Anıtı (2010)

Mustafa Kemal Atatürk'ün anıtı, Bakü'nün Nesimi ilçesinde Samad Vurgun ile Bakıhanov sokaklarının kesiştiği noktada bulunan parktır. Bakü'nün tarihi yerinde ve merkezindedir. Aynı zamanda bu anıt Türk büyükelçiliğinin yakınında, Türkiye'nin küçük bir parçası gibidir.

Açılış törenine devlet ve hükümet yetkilileri, milletvekilleri, bilim insanları ve kamu temsilcileri ile Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ve eşi Mehriban Aliyeva, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ve eşi Emine Erdoğan katıldı. Anıtın 17.05.2010 tarihindeki açılışını İlham Aliyev ve Recep Tayyip Erdoğan birlikte yaptılar.¹²²

Anıt, tam boy Atatürk figürü şeklinde bronzdan yapılmış granit bir kaide üzerine yerleştirilmiştir.¹²³ Anıtın kaidesinde "Mustafa Kemal Atatürk"; anıtın olduğu alanda de granit bir levha üzerinde Atatürk'ün "**Azərbaycanın kədəri bizim kədərimiz, sevinci sevincimizdir (Azerbaycan'ın üzüntüsü bizim üzüntümüz, sevinci bizim sevincimizdir)**" sözü yazılıdır.

Anıtın heykeltıraşı, Azərbaycan halk sanatçısı Omar Eldarov'dur.¹²⁴ Omar Eldarov, 21 Aralık 1927'de Sovyetler Birliği'nin Dağıstan Özerk Cumhuriyeti'ne

bağlı Derbent şehrinde doğdu. 1945'te Azərbaycan Sanat Okulu'nun heykel bölümünden mezun oldu. Mesleki bilgisini geliştirmek için Leningrad'daki İlya Repin Resim, Heykel ve Mimarlık Enstitüsü'nün heykel fakültesinde eğitim aldı ve 1951'de de buradan mezun oldu.

1970'te Bakü'deki SSCB Sanatlar Akademisi'nin yaratıcı heykel atölyesinin başına getirildi. 1969-1973 yılları arasında Bakü Sovyeti milletvekili seçildi. 1995-2000 yılları arasında ise Azerbaycan'ın en yüksek yasama organı olan Milli Meclis'te milletvekili olarak görev aldı. 2001 yılından beri Azerbaycan Devlet Sanat Akademisinin rektörlüğünü yürütmektedir.¹²⁵

¹²² Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, "Bakıda Türkiyə Cümhuriyyətinin qurucusu Mustafa Kamal Atatürkün abidəsi açılmışdır", 17 Mayıs, 2010, erişim: 02.10.2024, <https://web.archive.org/web/20190524080133/https://president.az/articles/50>

¹²³ 2gis.az, "MK Atatürk'ün anıtı", erişim: 02.10.2024, <https://2gis.az/baku/geo/70030076175680376?m=49.837432%2C40.389933%2F15.79>

¹²⁴ Xalq Gəzəti, "Bakıda Türkiyə Respublikasının banisi Mustafa Kamal Atatürkün abidəsi açılmışdır", 18.05.2010, erişim: 02.10.2024, <https://old.xalqgazeti.com/az/news/official/1524>

¹²⁵ Vikipedi, "Ömer Eldarov", erişim: 30.09.2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96mer_Eldarov

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

AZERBAIJAN-Bakü, Atatürk Anıtı ¹²⁶

¹²⁶ GREAT.AZ, "Mustafa Kemal Atatürkin Bakıda Abidəsi (13 foto)", erişim: 02.10.2024, (Fotoğraf. Teymur T. / bundan az) <https://great.az/az/baki/9976-pamyatnik-mustafa-kemal-ataturku-v-baku-13-foto.html>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

26. Aidos Burkitbayer ve Timur Burkitbayer: Kazakistan, Almaty, Mustafa Kemal Atatürk Anıtı (2024)

Mustafa Kemal Atatürk Anıtı, Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev'in, 2023 yılında verdiği, Türkiye Cumhuriyeti'nin 100'üncü yılı dolayısıyla anıt dikilmesi talimatı doğrultusunda yapılmıştır. Kazakistan'ın en büyük kenti Almatı'da, Almatı Valiliği tarafından 2023 yılında Mustafa Kemal Atatürk anısına açılan "Atatürk Parkı"ndadır.

Anıtın heykeltıraşları Kazak Aidos Burkitbayer ve Timur Burkitbayer 'dir. Anıttaki heykel, granit kaide üzerinde bronz malzemeden yapılmıştır ve 4 metre yüksekliğindedir. Kaidesinde “**Мұстафа Кемал Ататүрік**” yazılıdır.

Heykelin açılışını Kazakistan Kültür ve Enformasyon Bakanı Aida Balayeva ve Almatı Valisi Yerbolat Dosayev gerçekleştirdi. Açılış törenine ayrıca, Türkiye Astana Büyükelçisi Mustafa Kapucu, Türkiye Almatı Başkonsolosu Evren Müderrisoğlu ve TÜRKSOY Teşkilatı Genel Sekreteri Sultan Raev katıldı.¹²⁷

Türkiye'nin Astana Büyükelçisi Mustafa Kapucu törende yaptığı konuşmada da Kazakistan Cumhurbaşkanı Tokayev'in liderliğindeki ortak tarih, dil, kültür ve dini paylaştıkları Kazak halkının Cumhuriyet'in 100. yılında sunduğu bu hediyenin çok anlamlı olduğunu belirterek, “100. yılı kutlama sevincimize ortak olduğunuz için içten teşekkürlerimizi sunuyoruz. Atatürk'ün fikirleri ve liderliği, bugün hala tüm dünyada halklara ilham kaynağı olmayı sürdürmektedir. Gazi Mustafa Kemal, imkânsızlıklar içinde büyük bir azim ve kararlılıkla modern, demokratik ve laik cumhuriyeti inşa etmiştir.” dedi.¹²⁸

Kazakistan Kültür ve Enformasyon Bakanı Aida Balayeva “Mustafa Kemal Atatürk, bir halkın evlâdı olmasına rağmen birçok halkın kaderinde silinmez izler bırakmış bir dünya şahsiyettir. O, millî ruhla birlikte medeniyetin bütün değerini bünyesinde toplamış, gelenekle birlikte bir kültür şaheseri, ileri eğitim ve bilgi birikimine sahip özel bir şahsiyettir. Uyguladığı kültürel, siyasi, ekonomik ve sosyal reformlarla modern toplumun oluşumuna paha biçilmez katkılarda bulundu. Bu nedenle Atatürk kardeşim, sadece Türk ülkesine değil, ülkemize de çok yakın, parlak, kendi nesline örnek olan, ahlâk öğreten bir insandır.” dedi.¹²⁹

¹²⁷ TRT AVAZ, “Kazakistan'ın kültür başkenti Almatı'da Mustafa Kemal Atatürk'ün Anıtı açıldı”, 26.01.2024, erişim: 05.10.2024, <https://www.trtavaz.com.tr/haber/tur/avryasyadan/kazakistan-in-kultur-baskenti-almati-da-mustafa-kemal-ataturk-un-aniti-acildi/65b36a080c02de56e4f0f514>

¹²⁸ EnSonHaber, “Kazakistan'ın Almatı şehrinde Atatürk heykeli törenle açıldı”, 26.01.2024, erişim: 05.10.2024, <https://www.ensonhaber.com/dunya/kazakistanin-almati-sehrinde-ataturk-heykeli-torenle-acildi>

¹²⁹ qha, “Kazakistan'da Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün heykeli dikildi”, 26.01.2024, erişim: 05.10.2024, <https://www.qha.com.tr/turk-dunyasi/kazakistan-da-ulu-onder-mustafa-kemal-ataturk-un-heykeli-dikildi-484656>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Uluslararası "Turksoy" Örgütü Genel Sekreteri Sultan Raev, Atatürk'ün Türk Dünyası için önemini vurguladı. Raev, "Bugün Almatı şehrinde tarihi gün. Türk Dünyası'nın lideri ve mimarı Mustafa Kemal Atatürk'ün heykelinin açılışı gerçekleşmektedir. Bunun, Kazak halkının büyük lidere olan büyük saygısının ve iki ülkenin bağımsızlıklarının göstergesi olduğunu düşünüyorum.

Burada üç şeyi vurgulamak istiyorum. Geçtiğimiz yıl Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yıl dönümünü kutladık. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu o yıllarda Mustafa Kemal Atatürk çok önemli bir konuyu vurgulayarak, Orta Asya'da yaşayan kardeş halkların bir gün bağımsızlıklarına kavuşacaklarını öngörerek, o gün geldiğinde onları ilk tebrik edenin Türkiye Cumhuriyeti olacağını söylemiş. Gerçekten de bağımsızlıklarını ilan ettiğinde bu ülkeleri tanıyan ve tebrik eden ilk ülke Türkiye Cumhuriyeti olmuştur.

İkincisi, biliyorsunuz Türk Devletleri Astana'da bir araya geldi. Bu görüşmede Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım-Jomart Tokayev yeni bir dönemden, Türk Devri'nden bahsetti. Türk Devri yeni değişimler demektir. Tokayev'un bu teklifi bizim için çok önemlidir ve Türk Dünyası'nın daha sıkı bağlarla bir birine bağlanarak güçleneceğine yol açacağını düşünüyorum.

Üçüncüsü, TÜRKSOY Genel Sekreteri olarak şunu söylemek istiyorum. TÜRKSOY'un kuruluşu bundan 30 yıl önce burada, Almatı'da gerçekleşti. Türk Dünyası'nın kültürüne hizmet eden TÜRKSOY'un doğduğu topraklar burasıdır. Kazakistan'ın Türk Dünyası için en önemli ülkelerden olduğunu belirtmek istiyorum. Bugünkü heykelin açılışı da bu sözümün kanıtıdır diyebiliriz. Bu heykelin Türk Dünyası'nın sembolü olacağını düşünüyorum. Türk Dünyası'nın bağımsızlığı ebedi olsun." diye konuştu.¹³⁰

Marmara Grubu Vakfı Genel Başkanı Dr. Akkan Suver, Atatürk Heykeli açılışı nedeniyle Kazakistan Ankara Büyükelçisi Yerkebulan Sapiyev ve Kazakistan İstanbul Başkonsolosu Nuriddin Amankul'a şu mektubu gönderdi:

"Kazakistan Devleti'nin ve Kazak Milleti'nin yüksek alicenaplığının bir örneği olarak, diktiğiniz Atatürk Heykeli bizleri gururlandırmış ve sevince boğmuştur. Yüksek şahsınızda Kazakistan Hükümeti'ne, Kazak kardeşlerimize Marmara Grubu Vakfı olarak sivil toplum kimliğimizle şükranlarımızı sunuyoruz. Lütfedip en derin saygılarımızı kabul edin."¹³¹

¹³⁰ TÜRKSOY, "Tanrı Dağları eteklerinde Atatürk heykeli dikildi", 26.04.2024, erişim: 05.10.2024, <https://www.turksoy.org/haberler/tanri-daglari-eteklerinde-ataturk-heykeli-yukseltildi>

¹³¹ Marmara Grubu Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı, "", 29.01.2024, erişim: 05.10.2024, <https://www.marmaragrubu.org/kazakistanda-ataturk-heykeli>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

KAZAKİSTAN, Almaty, Atatürk Parkı: Mustafa Kemal Atatürk Anıtı¹³²

¹³² Görsel: TRT AVAZ, "Kazakistan'ın kültür başkenti Almatı'da Mustafa Kemal Atatürk'ün Anıtı açıldı", 26.01.2024, erişim: 05.10.2024, <https://www.trtavaz.com.tr/haber/tur/avrasyadan/kazakistan-in-kultur-baskenti-almati-da-mustafa-kemal-ataturk-un-aniti-acildi/65b36a080c02de56e4f0f514>;27.01.2024, <https://www.youtube.com/watch?v=RxsQvGHHuSE>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

27. Bakytzhan Abishev: Kazakistan, Nur-Sultan (Astana), Mustafa Kemal Atatürk Anıtı (2009)

Mustafa Kemal Atatürk Anıtı, Kazakistan'ın başkenti ve ikinci büyük şehri olan Astana'nın (Nur-Sultan), Esil Nehri'ne bakan Tashenov Caddesi üzerinde ve Türkiye'nin Astana Büyükelçiliği'nin yanındaki parktaadır.

Anıttaki heykelinde Atatürk, Avrupai bir takım elbise içindedir. Elinde bir baston, başında şapka vardır. Heykel bronzdan, kaidesi granitten yapılmıştır. Anıt, Kazakistan Kültür ve Enformasyon Bakanlığı tarafından, en iyi eskiz projesi yarışmasını kazanan Kazak heykeltıraş **Bakytzhan Abishev** 'e yaptırıldı.¹³³ Anıtın yapımı için, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, 10 Aralık 2007'de hükümete yasa çıkarttırmıştır.¹³⁴

Atatürk Anıtı'nın açılışı 8 Ekim 2009 tarihinde Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in de katıldığı bir törenle gerçekleştirildi. Kendisine Kazakistan Kültür Bakanı Sayın Muhtar Kul-Muhammet ve Astana Valisi Tasmagambetov eşlik etmişlerdir. Türkiye'nin Astana Büyükelçisi Atilla Günay ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı İsmet Yılmaz da hazır bulunmuştur.¹³⁵

Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev açılış töreninde yaptığı konuşmada, Kazak ve Türk milletlerinin ortak tarihi ve kültürel değerlere sahip olduğunu belirterek, Türk devleti ile Kazakistan devleti arasında sıcak bir ilişki bulunduğunu, Kazak ve Türk halklarının birbirine karşı büyük sevgi beslediğini söyledi. "Atatürk, Türk milletinin yetiştirdiği en büyük liderdir." dedi.¹³⁶ Heykelin açılışından sekiz gün sonra Türkiye'yi giderek TBMM'yi ziyaret eden Nazarbayev, burada yaptığı konuşmada da "Bu heykeli Kazak halkının size olan kardeşlik duygularının tezahürü olarak kabul edin" demiştir.¹³⁷

Yaklaşık yarım hektar üzerinde, 4 metre 40 santimetre boyunda, 5,5 ton ağırlığındaki anıtın açılışında konuşan Türkiye'nin Kazakistan Büyükelçisi Atilla Günay da Türk ve Kazak milletlerinin kardeşliğine dikkati çekerek, Atatürk'ün 1933'te dünyadaki dengelerin değişerek Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığına kavuşacağını ve bu günlere Türkiye Cumhuriyeti'nin hazır olması gerektiğini söylediğini, Türkiye'yi yönetenlerin de bu vasiyete riayet ettiğini belirtti.¹³⁸

¹³³ tmatic.travel, "Мұстафа Кемал Ататүрік ескерткіші" (Mustafa Kemal Atatürk Anıtı), 2018, erişim: 05.10.2024, https://tmatic.travel/en/view/story/mustafa-kemal-ataturik-eskertkisi_EU4mKUB/kk?center=71.429860,51.151050,16.74

¹³⁴ Azeribalasi, "Kazakistan'ın başkenti Astana'da Atatürk heykeli...", erişim: 06.10.2024, <https://www.azeribalasi.com/showthread.php/50398-kazakistanin-baskenti-astanada-ataturk-heykeli>

¹³⁵ T.C. Dışişleri Bakanlığı, "No: 183, 12 Ekim 2009, Astana'daki Atatürk Anıtı'nın Açılış Hk.", erişim: 05.10.2024, https://www.mfa.gov.tr/no_-183_-12-ekim-2009_-astana_daki-ataturk-aniti_nin-acilisi-hk_.tr.mfa

¹³⁶ Yeni Çağ, "Kazakistan'a Atatürk heykeli", 09.10.2009, erişim: 06.10.2024, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/kazakistana-ataturk-heykeli-24372h.htm>

¹³⁷ Vikipedi, "Atatürk Heykeli (Astana)", erişim: 05.10.2024. [https://tr.wikipedia.org/wiki/Atat%C3%BCrk_Heykeli_\(Astana\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Atat%C3%BCrk_Heykeli_(Astana))

¹³⁸ Yeniden Ergenekon, "432) KAZAKİSTAN'DA "ATATÜRK" HEYKELİ AÇILIŞI", 12.10.2009, erişim: 06.10.2024, <https://yenidenergenekon.com/432-kazakistanda-ataturk-heykeli-acilisi/>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Kazakistan, Nur-Sultan (Astana), Mustafa Kemal Atatürk Anıtı¹³⁹

¹³⁹ Google Haritalar, "Kemal Atatürk (Кемал Атаатүрік), (5C2J+FR Astana, Kazakistan))", Артём Конопелько, Ағу 2024, erişim: 06.10.2024

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

28.Adil Saytaliyev, Sarinci Sooronov ve Emil Turdaliyev: Kırgızistan, Cholpon Ata, Atatürk Heykeli (2009)

Atatürk heykeli, dünyanın ikinci büyük dağ gölü Issık Gölü'nün kıyısındaki büyük bir parktaki açık hava müzesi olan, Rukh-Ordo (Ruhlar Merkezi) Kültür Merkezi'ndedir. Tunçtan yapılmıştır.¹⁴⁰

2002 yılında kurulan ve 2007'den beri faaliyet gösteren "Rukh-Ordo" müzesine 2008 yılında büyük yazar Cengiz Aytmatov'un adı verilmiştir. Müzeyi kurma fikri girişimci Tashkul Kereksizov'a aittir. Kırgız halkının kültürü ve gelenekleri hakkında en kapsamlı bilgileri içeren bu yer, Kırgızistan'ın en büyük kültür merkezidir.¹⁴¹

Burada, dünyaya ve ülkesine önemli ilerlemeler katmış V. Hugo, ABD Başkanı T. Jefferson, A.Nobel, Aristo gibi kültür, siyaset ve bilim insanların heykelleri vardır. Bunlar gerçek boyutta ve oturur haldedir. Atatürk heykeli ise kendi liderlerinin gibi büyük, ayakta ve anıt biçimindedir.¹⁴²

Atatürk heykelinin yapılması süreci dönemin Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay'ın girişimi ile başlamıştır. Aralık 2008'deki Kırgızistan ziyareti sırasında çeşitli liderlerin heykellerinin yer aldığı "Kültürler Bahçesi"ni gezdiğinde dünyanın en önemli liderlerinden Atatürk'ün heykelinin bulunmadığını fark eder. Atatürk de olsun ister ve 'Atatürk heykeli niye yok?' diye sorar. Kırgız yetkililer de heyecanla kabul ederek, 'siz yapın' derler. Hemen yer tespiti yapılır, Ulu Önder'in heykeli için göl kenarındaki "çok güzel bir ağaç altı" seçilir. Heykelin tasarımına ilişkin proje de belirlenir: "Mutlu, genç, eli cebinde, 1922-23'lerde Cumhurbaşkanı olduğu yıllardaki kalpaklı bir Atatürk." Ayrıca heykelin projelendirilmesinin Türkiye, uygulamasının ise Kırgızistan tarafından yapılması kararlaştırılır.¹⁴³

Atatürk heykelini Kırgız heykeltıraşlar Adil Saytaliyev, Sarinci Sooronov ve Emil Turdaliyev yapmıştır. Heykel, 3 m. yüksekliğindedir. Kaidesinde "Mustafa Kemal Atatürk, 1881-1938 yazılıdır."¹⁴⁴

¹⁴⁰ Sabah, Yavuz Donat "Atatürk, Aytmatov... Tarihe yolculuk / ÇOLPAN ATA", 04.11.2021, erişim. 06.10.2024, <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/donat/2021/11/04/ataturk-aytmatov-tarihe-yolculuk>

¹⁴¹ TRT AVAZ, "'Rukh Ordo", Çolpon-Ata şehrinde Issık-Kul kıyısında yer alan eşsiz bir açık hava müzesidir.", 17.09.2021, erişim: 06.10.2024, <https://www.trtavaz.com.tr/haber/kir/avasyadan/rukh-ordo-cholpon-ata-shaarynda-ysyk-k-ld-n-zheeginde-zhaygashkan-achyk-ab/61449e3f01a30a546c309bc3>

¹⁴² cebeialper.com, "Kırgızistan Turu – Bişkek, Issık Göl, Karakol, Çolpon Ata, Balasagun, Kalmak Ashu, 9.12.2016 erişim: 06,10.2024, <https://cebeialper.com/kirgizistan-turu-biskek-issik-gol-karakol-colpon-ata-balasagun-kalmak-ashuu/>

¹⁴³ Cumhuriyet, "'Liderler Bahçesi'ne Ata'nın heykeli", 12.12.2008, erişim: 06.10.2024, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/liderler-bahcesine-atanin-heykeli-27778>

¹⁴⁴ dunyadaaturk.com, "Kırgızistan-Cholpon Ata Atatürk Heykeli" (haberler.com'dan alıntı), erişim: 06.10.2024, <https://www.dunyadaaturk.com/portfolio-type/ulkelerde-bulunan-ataturk-heykelleri-ve-anitlar-kirgizistan-cholpon-ata-ataturk-heykeli/>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Kırgızistan, Cholpon Ata, Atatürk Heykeli ¹⁴⁵

¹⁴⁵ Google Haritalar, "Rukh Ordo, (Рух Ордо)(J3XW+63 Çolpon-Ata, Kırgızistan)", gitikgezdik, May 2024, erişim: 06.10.2024

Yabancı Sanatçıların Atatürk Heykelleri

-69-

www.dunyadaataturk.com

www.ataturkintheworld.com

S. Soylu
Ekim 2024

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

29.Sait Rüstem: Meksika, Meksiko City, Atatürk Anıtı / Heykeli (2003)

Anıt, Meksika'nın başkenti Meksiko, Paseo de la Reforma caddesi üzerindedir. Anıtın yapım şu şekilde gerçekleşir: TİSK Başkanı Refik Baydur, 27 Nisan 2000'de OECD Ticaret ve Sanayi İstişari Komitesi toplantısı için Mexico City'ye gittiğinde, burada dünyaca ünlü liderlerin heykellerinin sergilendiğini gördü. Bunun üzerine Mexico City'ye Atatürk heykeli de dikilmesi için girişimde bulundu. Meksikalılar olumlu yanıt verdi. Bunun üzerine Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK), aynı yıl (2000) heykeli yaptırdı.

TİSK, anıt ve anıttaki heykeli Azeri heykeltıraş Sait Rüstem'e yaptırdı. Bunun için Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) yetkilileri, Azeri heykeltıraş Sait Rüstem'le görüştü. Sanatçı onlara bir model gösterdi. TİSK, kendilerine gösterilen modeli beğendiler ve heykeli kendisine yaptırdılar.¹⁴⁶

1991'den itibaren Türkiye'de yaşayan sanatçının yaptığı anıtta, Mustafa Kemal Atatürk heykeli ile Türk bayrağındaki hilâl ve yıldızın beyaz mermerden yapılan tasviri yer alır. Atatürk heykeli 3,5 metre uzunluğunda ve 1,5 ton ağırlığındadır. Anıttaki yıldız üzerinde "Mustafa Kemal ATATÜRK / 1881-1938 / FUNDADOR DE LA TURQUÍA MODERNA / SOLDADO / LIBERTADOR / ESTADISTA" (REFORMADOR "Mustafa Kemal Atatürk / 1881-1938 / Modern Türkiye'nin Kurucusu / Asker / Kurtarıcı / Devlet Adamı / Reformcu" yazılıdır.

Anıt ve heykelin Mexico City'ye dikilmesi ise yaklaşık üç yıl sürdü. Önce birçok yazışma ve onaya esas bürokrasi süreci uzun sürdü. Bürokratlar ve siyasiler değişince yazışma ve onay süreci tekrarlandı. Bu süreçte Ankara'da bir depoda bekletilen heykelin açılışının 23 Nisan'da yapılmasına karar verildi. Bu amaçla 2003 yılında heykeltıraş Sait Rüstem tarafından yapılan Atatürk anıtı, Çimento Müstahsilleri İşveren Sendikası Başkanı Ahmet Eren'in çabalarıyla Meksika'ya gemiyle gönderildi. Bu sırada Irak Savaşı çıktığı için tören ertelendi. Sonunda açılış için Meksikalılardan 29 Ekim için tarih alındı.¹⁴⁷

Atatürk anıtı, Cumhuriyet'in kuruluşunun 80. yıldönümü olan 29 Ekim 2003'te törenle Meksika'nın başkenti Mexico City'ye dikilir. Törene Türkiye'den; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu, Millî Savunma Bakanı Vecdi Gönül ve Devlet Bakanı Güldal Akşit de katıldı.¹⁴⁸

¹⁴⁶ www.anl.az, "Sənətkar daxilən qocalmamalıdır" "Dünyanın hansı ölkəsində yaşamağımızdan asılı olmayaraq, biz doğma Vətənimizin övladlarıyıq", erişim: 06.09.2016, 07.10.2024, <https://www.anl.az/download/meqale/medeniyyet/2016/iyul/499389.htm>

¹⁴⁷ Milliyet, "Meksika'ya Ata heykeli", 13.08.2003, erişim: 07.10.2024, <https://www.milliyet.com.tr/gundem/meksikaya-ata-heykeli-5160772>

¹⁴⁸ Vikipedi, "Mustafa Kemal Atatürk Anıtı (Meksiko)", erişim: 07.10.2024,

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Meksika, Meksiko City: Atatürk Anıtı / Heykeli ¹⁴⁹

¹⁴⁹ Görsel: "Statue of Mustafa Kemal Atatürk", Ayşegül Sarıtabak, Ara 2022, erişim: 07.10.2024

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Üçüncü Bölüm

Yabancı Sanatçıların Cumhuriyet Dönemi Paralarındaki Atatürk Tasarımları

30. Percy Metcalfe (1895 – 1970): 1935 yılı, 50 ve 25 kuruşlar; 1937 yılı, gümüş 1 Liradaki Atatürk Posterleri

Percy Metcalfe, esas olarak madalyalar, örneğin George Haçı ve madeni paralar alanındaki çalışmalarıyla bilinir. Tiyatro, heykeller ve mimari parçalar için de tasarımlar üretti.

Wembley'deki "Sanayi Sarayı" için aslan sembolü üretti. Ashtead için politik karakter sürahileri, bir Johnnie Walker sürahisi ve Harvest Putti kitap destekleri dahil olmak üzere birçok tasarım daha üretti.¹⁵⁰

İngiliz heykeltıraş Percy Metcalfe, 1935 yılı Martında Atatürk portresini çalışmak üzere Türkiye'ye geldi. 1935-1939 yılları arasında tedavüle çıkan 1 lira ile 50, 25, 10, 5 ve 1 kuruşların tasarımlarını yaptı.

1935 yılında tedavüle verilen 50 ve 25 kuruşlar ile 1937'den itibaren 1 liralık gümüş paralarda kullanılan Atatürk portresi sanatçının tasarımıdır.¹⁵¹

¹⁵⁰ Ashtead Potters. "Percy Metcalfe (1895 – 1970)", erişim: 26.09.2024, <https://ashteadpottery.com/percy-metcalfe/>

¹⁵¹ cumhuriyetparalari.com, "Sneschana Russewa-Hoyer", 29.10.2023, erişim:26.09.2024, <https://cumhuriyetparalari.com/2023/10/29/percy-metcalfe-1895-1970/>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

31. Pietro Giampaoli (1898 - 1998): 1957 yılı 1 liradaki Atatürk Posteri

Pietro Giampaoli, İtalyan gravürücü ve madalya sahibidir.

Birinci Dünya Savaşı'nda asker olarak esir alındı ve Macaristan'a sürüldü. Burada başka bir Rus mahkûmdan gravür sanatının ilk ilkelerini öğrendi.

1920'de İtalya'ya dönerek Brera Akademisi'nde sanat çalışmalarına başladı. Daha sonra Roma'ya yerleştikten sonra yetenekli heykeltıraş, madalyacılık ve oymacılık sanatına başladı. 1936'da Devlet Darphanesi'ne çağrıldı ve baş gravürücü oldu.

Tek başına veya Giuseppe Romagnoli ile birlikte İtalyan madeni paralarının çoğunda onun eserleri basıldı.¹⁵²

1957 yılı 1 liradaki Atatürk portresinin tasarımcısıdır. Aynı portre, 1960 yılı 27 Mayıs İhtilâli konulu gümüş 10 liralarda ve 1998'de Cumhuriyet'in 75. yıldönümü için üretilen 25 milyon liralık altın paranın da tura yüzünde kullanıldı.¹⁵³

Pietro Giampaoli eseri Atatürk portresi

¹⁵² Wikipedia, "Pietro Giampaoli", erişim: 28.09.2024, https://it.wikipedia.org/wiki/Pietro_Giampaoli

¹⁵³ cumhuriyetparalari.com, "Pietro Giampaoli", 29.10.2023, erişim:29.09.2024, <https://cumhuriyetparalari.com/2023/10/29/percy-metcalfe-1895-1970/>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

32.Sneschana Russewa-Hoyer (1953 -): 1999 yılı Euro Serisi Mustafa Kemal Atatürk hatıra parasındaki Atatürk Portresi

Bulgar gravürcü ve madalyacıdır. Almanya'nın Berlin kentinde yaşıyor. Bulgaristan'ın Krushari kentinde Sneschana Russewa adıyla doğdu.

Ortaöğrenimini Sofya'daki bir sanat okulunda aldı. 1972'den 1977'ye kadar Kunsthochschule Berlin-Weißensee'de (Weißensee Sanat Akademisi Berlin) okudu.

1976'da, 1975'te aynı akademide eğitimini tamamlayan heykeltıraş Heinz Hoyer ile evlendi. Sneschana Russewa-Hoyer, kocası Heinz Hoyer ile birlikte birçok DDR pulu ve madeni paranın tasarımında birlikte çalıştı. 1990'daki Alman Birleşmesinden sonra Hoyer'lar, Federal Almanya Cumhuriyeti için büyük bir başarıyla madeni paralar ve madalyalar yarattılar.

Madeni para tasarımına örnek olarak Alman 1 Euro ve 2 Euro madeni paralarının ulusal yüzü gösterilebilir.¹⁵⁴

1999 yılı Euro Serisinden, Mustafa Kemal Atatürk, Boğaziçi temalı 4.000.000 TL nominal değerindeki gümüş ve aynı desendeki 2000 yılı 50.000.000 değerindeki altın hatıra paralarının tasarımcısıdır.

Mustafa Kemal Atatürk Euro Serisi¹⁵⁵

¹⁵⁴ Wikipedia, "Sneschana Russewa-Hoyer", erişim:26.09.2024, https://en.wikipedia.org/wiki/Sneschana_Russewa-Hoyer

¹⁵⁵ cumhuriyetparalari.com, "Sneschana Russewa-Hoyer", 29.10.2023, erişim:26.09.2024, <https://cumhuriyetparalari.com/2023/10/29/sneschana-russewa-hoyer/>

Yurtta Barış, Dünyada Barış
K. Atatürk

Hedef 1: "100 ÜLKEDE ATATÜRK"

GÜNYADA ATATÜRK
ATATÜRK IN THE WORLD

K. Atatürk

Atatürk Anıtı / Heykeli / Büstü Bulunan
Çeşitli Yerlere Atatürk Adını Vermiş ve
Atatürk Pulu Bastırmış Ülke Sayısı: **65**

Hedef:
100 ÜLKEDE ATATÜRK

Sanatçılar, sporcular, iş insanları, spor kulüpleri, belediyeler, yazarlar,
sivil toplum örgütleri, Dışişleri Bakanlığı, yurt dışında görev yapanlar
ve yaşayanlar, parlamento dostluk grupları vb. ile hepimiz
"100 ÜLKEDE ATATÜRK" Hedefinde Buluşalım.

Hedef 2: "DÜNYA KENTİ İSTANBUL'A, DÜNYA HARİKALARI LİSTESİNE GİRECEK GÖRKEMLİ BİR ATATÜRK ANITI"

20. YÜZYILIN
EN BÜYÜK DEVLET ADAMI VE
EN İYİ VİZYONER LİDERİ ATATÜRK İÇİN

DÜNYANIN EN GÜZEL KENTİ İSTANBUL'DA

DÜNYANIN EN GÖRKEMLİ ANITININ
YAPILMASINI İSTİYORUZ

Paylaş, Destek Ol!

DÜNYADA ATATÜRK
www.dunyadaataturk.com www.ataturkintheworld.com